

Eesti kirjanikkude ühine kirjakogu.

Oma maa maafikad.

Algupäralsed jutud ja laulud.

Eesti raiesmaalt korjanud ja kimbuks kôitnud

J. A. Feldmann.

Esimene anne.

Pärnus,

J. A. Feldmann'i kirjastus. 1918.

„Meie Kodumaa“ trükk.

Eesti kirjanikkude ühine kirjakogu.

Oma maa maafikad.

Algupäralsed jutud ja laulud.

Eesti raiesmaalt korjanud ja kimbuks köitnud
J. A. Feldmann.

Pärnus,

J. A. Feldmann'i kirjastus. 1918.

„Meie Kodumaa“ trükk.

Good Agricultural and Horticultural

Good Agricultural and Horticultural

Good Agricultural and Horticultural

Good Agricultural and Horticultural

Good Agricultural and Horticultural

ENSV TA Fr. R. Kreutzweid alm.
Kirjandusemuuseumi
ARHIIVRAAMATUKOGU

E414684

126374

Good Agricultural and Horticultural

A.

Weel mitte.

Anton Aan.

See oli detsembri kuul 1874, kui ma kooli wähe ajal oma wanemate kodu tötasin. Augusti kuu algusel 1872 läksin ma juba pealinna, kus ma philoloogia-keele-teaduse institutis õppisin. Rõige selle kahe ja poole aasta sees ei käinud ma kordagi kodu. Nüüd oli mull ka wiimane õpi-aasta ja kewadel tahtsin ma lõpuetsami ära teha.

Mitme aja järele mõisin ma jälle lah-tist ja waba õhu sisse hingata, kaugel pealinna kärast ja müra-st. Kergeste wee-res saan mööda tasta teed ja lumi krudises saani jalaste all. Wend, kes mulle Tal-linnasfe wastu sõitis, oli sügawa mõtete sees; ainult arwa liigutas ta ohje, mille järele hobune paar sammugi ergemalt hüppas. Ma mõtlesin ka — ja minu mõtted olivad kord pealinnas sõprade seltsis, kord kodu wanemate juures. Nagu iseäraline rõõmu tundmus täitis mu südant, et jälle oma sündimise küla näha saan, kus ma kõige õnnelikumad minutid olin ära elanud. Mu silmade ees seisis wäheldane elumaja kõrwaliste hoonetega, mille põhja pool küljes kaunis suur mägi on. Selle mäe läbi on minu isa kodu wiledate põhja

tuulte eest warjatud — ja selle mäe warjus elasin ka mina ilma mureta ja kurbtuse tundmata. Eõuna pool, õue aia alt just jookseb weikene jõekene, heinamaa sees nagu uus mitmesugusi keerusi tehes. Kena ja armas koht! Oh kui ma weel laps olin, kui rõõmus oli mull mäe peal mängida, kui lõbus luhas jooksta ja lillesi noppida! — Kewadel, kui muud koha-d alles lumega olivad kaetud, oli lõuna-poolne mäekülg juba ammu paljas, ja kui palju ei saanud ma seal sooja päikese kiirte all teiste lastega wallatada! Sell ajal olivad kõik küla lapsed seal. Mu silmade ette tuli weel, mis meist ülewal pool selle jõekese peal on. Ja siis — nagu wäsin käis ihust läbi — siis kena Miina — mõldri tütar. Misugune piaks ta nüüd olema, ammu ei ole ma teda näinud? Mu meelde tuli, kui meie ühes jõe kaldal mängisime; kuidas Miina mulle iga kord wasta jooksis, kui ma kiriku juurest koolist koju tulin; kuidas ta siis iga kord ütles: „Hans, õpeta nüüd mulle ka kirjutamist!“ — ja waata — ma istusin rohu peale, Miina minu kõrwa ja ma hakkasin temale tähti ja numbrid õpetama. Pärast saa-

deti mind Riia linna waimulikku kooli ja Miina jäi maha. Seal mõtlesin ma alati tema peale ja oleksin hea meelega ära tulnud, kui see võimalik oleks olnud, temaga seltsis mängima ja õppima. Suwel, koolist koju tulles, juhtusin ma alati teda nägema. Palju rääkisime meie üksteisega ja igaford, Riiaist tulles, tõin ma Miinale mänguasju. Aga kui ma ju nelja aasta pärast waimulikku seminarisse sisse sain, ei tulnud ma kaks suwe järjestikku koju. Siis tuln ma ja ei toonud Miinale enam midagi. Mull oli häbi seda teha. Siis olin ma tahelgateistkümnne aastane ja Miina viieteistkümnne aastane. Koju tulles ei läinud ma ka enam kohe mitte weskile peale, nagu ennemine. Mõni päew hiljem läksin jõe kaldal jalutades weskile poole. Weskile tammi peale jõudes nägin ma kena tütarlast teisel pool jõe kaldal jookswat. See oli Miina. Käes hoidis ta ühte kimpu lilleid ja ta paled olivad niisama wärsked, kui need lilled. Ta jooksis minu juurde, hakkas mu käest kinni ja hüüdis: „Di Hans, küll olid sa kaua ära!“ Ta waatas minu peale ja lisas juurde: „Need lilled wõta omale. Aga nüüd läheme tuppa, isa ja ema tahawad sind väga näha. Läheme!“ Ja ta tõmbas mind kättpidi enese järele. Rõigeks päewaks jäin ma weskile peale, kus mull väga lõbus oli. Rodu rääkis ma kõik seda oma emale ja ema ütles, et Miina kohe, kui ma koju tulnud, mind järele nõudnud. Ja naeratades küsinud ta: „Kas Hans mulle kingitust tõi jälle?“ Aga kui ema ütelnud, et ei toonud, siis lõhnud ta häbelikult filmad maha.

Kui ma jälle kooli läksin, siis oli ka Miina mind saatmas. Ma tahtsin talle suud anda, tema aga libises mu käte wahelt ära ja kiitis: „Weel mitte!“ Kui palju mõnu, kui palju elawust ja hinge puhtust kostis tema heales ja nendes sõnadest! „Weel mitte!“ helises mu kõrwades ja pealiskaudselt naeratades küsisin ma: „Millal siis?“ — „Aeg näitab“ — nende sõnade järele jooksis ta kui noor hirm ära.

Teisel suwel tuln ma jällegi koju ja aeg läks nõndasamuti mööda, kui endistel suwedelgi. Miina käis Tartus koolis. Tema läks häbelikumaks ja ka mina ei julgenud temaga nõnda naljatada ja ümber käia, nagu ennemine. Kui ma waimulikuis seminaris viis aastat olin ära olnud, jätsin ma Riia linna jumalaga ja mõtlesin Peterburi philoloogia instituti astuda, mis ma ka tegin. Miina oli nüüd ilusaks neiuks sirgunud. Eht ta küll linna oli koolitatud, jäi ta ikka elu kombete poolest ja riide kandmises lihtsaks, aga selle lihtsuse juures näitas ta väga kenake. Ennemini armastasin ma Miinat lapseliku tundmusega, aga nüüd ahwardas see tundmus juba nooremehe rinnas leegitsewaks tuleks minna. Saanipäewal kõndisime meie Miinaga jõe ääres luhal. Miina jooksis lapselikult wallatades minu ümber. Korraga jäi ta seisma, waatas minu peale ja wistas kaks lilli, mis ta seni käes hoidis, maha. Ma imestasin tema tegu, aga ei hakanud selle põhjust järele küsima. Natuke maad sellest kohast eemal nägin ma lepa warjus sine lille kaswawat. Üks tema ditekt oli lahti lõhnud, aga teised olivad kinni. Ma wõtsin selle sinilille ühes warrega, näitasin Miinale ja rääkisin, tema käest kinni hakates: „Waat, kui ilus on see lahti lõhnud dis — ta on ime kena. Päikese kiiredki musutawad teda ja hommikul puhtab kristaal sarnane taste till hiilgades tema hõlmas. Iga ühe waadet meelitab lahti lõhnud dis, aga kinnine dis seisab kurwalt tema kõrwal... Mu süda on ka lahti lõhmisel ja ta wäriseb rinnus, kui ütlen: „Miina, kas on aeg tulnud juba, et ma seda wõiksin täita, mis ma mõne aasta eest tahtsin?“ Nende sõnade järele tahtsin ma Miinat kätt pidi lähemale tõmmata. Tema aga wabastas ennast ja sügaw puna kattis ta põsked, kui ta tormilikult ütles: „Weel mitte!“ Ta astus paar sammu eemale, waatas kurwalt minu peale, kuna mina, nagu puukene tuule käes wärisefin. Siis korraga tuli ta

minu ligi, silitas oma kätega minu põs-
keid ja ütles: „Muna andeks, Hans!“ —
Nende sõnade järele jooksis ta koju. Tum-
malt waatasin ma temale tükk aega järele
ja pomisesin wiimaks iseeneses: „Jah —
lahti lödnud dis närtisib ka ennem ära“.

Sellest ajast saadit juhtusin ma arwa
Miinaga kofku ja igatord oli meie rääki-
mine lühikene. Kui ma pealinna läksin,
siis seisis esite Miina kaju küll alati mu
südames ja silmade ees, aga wiimaks unus
ta ära ja — ma ei teadnudki, et lord minu
hingesse see tundmus oli woolamas, mis
armastuse nime all tuttav on. Nüüd
aga oliwad mu mõtted ikka Miina juures
ja ehk ma küll muust tahtsin mõelda, aga
ikka tuli Miina jälle ette. Ma oleksin
meelgi mõelnud, aga wend pidas hobuse
ühe kõrtsi ees kinni, seal ärkasin ma mõte-
test ja astusin saanist wälja — — —

Jälle liikus saan maanteel edasi. Nüüd
ei tahtnud ma enam minewiku peale mõ-
elda, mis nõnda imelikult näitas. Selle-
pärast hakkasin ma wenna käest ühest ja
teisest asjast küsima ja wiimaks nimetasin
ka Weste rahwast.

„Ah,“ ütles wend naerdes, „kas sa
Miinat ei küsi? Sa oleksid kohe pidanud
küsima, kudas Miina elab. Ma arwan,
sa mõtled küll, aga häbenesid küsida... Sa
punaštad minu jutu üle!... Kas siin siis
midagi iseäralist asja on? — Minu ar-
wates mitte midagi: kõik meie küla ja
terwe wald teab ja räägib, et Weste
Miina Muru Hansu pruut on...“

„Kust nad seda teawad armata?...
Sellel ei ole mingisugust põhjust“, ütlesin
ma oma segadust warjates.

„Ohoo! Kas ei ole teie lapsest saadit
ühes elanud ja ikka suurel sõbrad olnud
ja — igati teab, et noorelt puud kõige
paremine ja kindlamine kofku kaswarawad.
Miina igatseb ka wäga sinu järele. Iga
kirja, mis sa meile kirjutasid, luges ta wiis
korra läbi ja wist iga lause on tal peas.
Aga sa tegid tõeste halwaste, et temale
endale ei kirjutanud. Kui kurwaks sai ta

minewal suwel, kui sa teatasid, et koju ei
tule... Aga nüüd seda kirja lugedes, mil-
les kirjutasid, et jõuluks koju tuleb, hakkas
ta rõemu pärast naerma, silmad hiilga-
sivad elawaste ja käsi kofku lüües ütles ta:
„Jah, ta tuleb“. Meie waatasime imes-
tades tema peale. Kui ta seda märkas,
et teised tema liigutusest aru saiwad, tegi
ta, nagu midagi ei oleks olnud. Ta ajas
wäga lahkest juttu ja palgedel hiilgas tal
iseäraline rõõmu läike. Selle kirja pani
ta tasku ja see on wist praegu tema käes.
Ja Weste emand teab rääkida, et tema
tütrel nüüd nagu uus elu sees olewat. Ta
naerwat, naljatawat ja laulwat rõõmu
pärast, aga ennem olnud ta iseeneses, rää-
kinud wähe ja istunud wahel päewad otsa
tuas töö juures. Ka nüüd tegewat ta
tööd ja palju agaramine, kui enne. Noh,
kas sa wõid veel tagasi ajada, et Miina
sind ei armasta? Ja sina piad teda ka
armastama, ta on kõigiti seda wäärt“,
lõpetas wend oma juttu.

„Wõib olla, mina ei tea sellest midagi.
Mina olen kaua ära olnud ja siis kui ma
Miinat wiimast korda nägin, oli ta weel
peaaegu laps“, rääkisin ma, wiimseid sõnu
tasamine üteldes.

„Tõsi wist! Seitsemeteistkümnne aastane
nägus neiu ja — tema laps! Kas olid
sina ka siis laps? Ma arwan, et sinu rind
siis enam lapselikkudest tundmustest ei pai-
sunud“. Et teist Miinaga paar saaks, ei
soowi üksinda teie, waid ka wanemad ja
kõik teised. Jah, kas Miina ei kõlba sulle?
Kas ei ole ta ilus, heaste koolitatud ja
kaaswara, mis puhta armastuse juures
küll kõrwaline asi on, ei ole ka mitte weike.
No, kas ei sulda teie südamed ühte?“ ja
wend waatis naerdes minu peale.

„Mina olen weel koolis, ja õpilase
kallikene on tema raamatud, seda tean ma
wäga heaste“, ütlesin ma.

„Ja jah, aga kui wähest mõnikord raa-
matu peal Miina kaju ilmub, nagu Taras
Bulba pojale Andreile Riiewi akademias

"Dooli preisi kaju? Kas on sulle seba wiisi juhtunud?" — naeris wend suure healega.

Ma tahtsin midagi wastata, aga et üks teekäija meile wastu tuli, siis jätsin ma seda tegemata. Pärast tahtsin ma juttu koguni teise külge pöörda ja ütlesin: "Kas meie onupoeg Simon juba naismees on?"

"Weel mitte!" wastas ta.

"Weel mitte!" helises jälle mu kõrva. Des nõnda kui ma teda Miina käest kuulsin ja selle armsa nei u kaju seisis palju selgemine kui enne mu filmade ees. Mu süda tussus waljumine ja nagu isearaline pehme tundmus täitis mu rinda. Ma soowisin, et Miina jällegi mu palgeid paistaks ja — ma tundsin ka, nagu oleksinwad sellsamal korral ta pehmed käed mu põs- tedel libisenud, nõnda õhetas mu pale...

Nüüd ei rääkinud ma enam palju. Arwa tuli mull midagi küsida ja arwa millegi peale wastata.

Sallinnast minu isa koju on kahe päewa tee.

Esimene päew läks rutemine ehl, delda kergemalt mööda. Teisel päewal olivad mu mõtted alati kodu wanemate ja sugulaste seltsis. Ma kujutasin omale ette, kui suur rõõm wanematel ja wendadel saab olema mind nähes; ja weikene Liina — kes siis kahetsa aastane oli, kas ta piats weel nõnda nutma hakkama, kui ennemine, kui saia talle tohe kätte ei annud. "Hans ei toonudki saia", — ütles ta ja läks nutes ema juurde. Noh, ega ma nüüd enam teda nutta ei lase. Sedawiisi mõtlesin ma. Wahete wahel filmitsefin ma, kas R. kiriku torn paistma hakkab, kust minu kodu kangel ei ole. Ja wiimaks õhtu eel hakkas ta paistma.

Kodu lähedal ei tahtnud ma enam kodu asjade peale mõelda, sellepärast juhtisin ma oma mõtted pealinna. Nüüd olin ma mõttes parajaste teiste seltsis Ladina keele prohwessori ettelugemist kuulamas. Ta rääkis Virgiliusest — esite tema eluloost, siis tema töö sihist. Ma

oleksin weelgi mõelnud, aga ühest jämedast healest äratatud, mis "tere" hüüdis, kargasin ma saanist wälja, sest see heal oli mulle tuttav. See wastutuleja oli meie weskse mölder, kes Tartusse sõitis jõulu kraani tooma ja Miina järele, kes sinna onule wõdersits läinud. Lühikese jutu järele jätsime meie jälle jumalaga ja sõitsime edasi. Juba paistis tuttav küla ja seal mäe ääres meie talu. Süda tussus walgamini ja ma olin väga iluigutud. Weel wähe aega ja — juba olin ma omaksetest ümber piiratud.

Jõulu laupäewa õhtul istusin ma möldri weikeses toas, waidlesime ja arutasime mitmesuguste asjade üle. Möldri Willem himustas väga waielba ja selle peale oli ta ka launis osaw. Ta oli väga tähelepaneja mees, oli ise ilmas palju näinud ja kuulnud ja teiste käest õppinud. Minuga läks waielus kuida ta läks, sest mina tundsin juba Willemi wigurisi, mõistsin ka wiguritega wastata, nõnda et ta minu õla peale koputas rääkides: "Ei saa mina wana noorte wasta". Ise naeris ta selle juures pillawalt, kas sellepärast, et ehl oma ütelse tõsibust ei kinnitanud, wõi mõne muu põhjuse pärast — seda ei tea ma. Uga wiimaks tuli meie walla koolmeister Kelder — kes nüüd juba ammugi rahus hingab. See oli armata kolmekümne wiie aastane mees, kõrge kaswuga, laia õlgadega; kollakas habe piiras tema kawal-mahedat palet ümber ja tema waade oli wähe narrilane. Mölder tundis seda meest väga heaste ja Kelder arwas möldrit nõndasama tundwat. Ime, nii pea kui Kelder sisse astus, oskas mölder asja nii kaugele ajada, et kibe waielus algas. Nüüd tuli weel teisa wõderaid juurde ja seda elawamaks läks möldri ja Keldre kõnelemine. Nad waidlesiwad ka väga weideralt: mölder pillawa naljaga, aga Kelder kogeleva tõendusatega. Rummalgi ei tulnud ial sõnadest puudu ja ühelgi pealtkuulajal ei olnud naerust puudu. Iga möldri lause tegi Keldre narriks ja iga

Keldre oma ütetus teda veel karrimaks. Küll oli lõbus niisugust walelust pealt kuulda. Nõnda läks aeg, kuni Miina tuli ja meid suurde tuppa tutsus. Seal leset tuba seisis ehitatud ja tuledega valgustatud jõulupuu. Mõlder pidas weikeste kõne lastele ja selle peale hakkas Kelber jutlustama. Ta pidas seda jutlust väga lahjalt ja piltalt. Temal on veel mood jutlustamise juures kulmused liigutada, mis wähe naljakas näitab. Tema jutlus läks nii piltaks ja igawaks, et mõlder lõppu palus teha, sest et lapsed juba nutma hakkaswad, et asju ja saiu lätte ei saanud. Nüüd hakkas mõlder kingitusi jautama ja lastele oli ta igale ühele wähem ehk rohkem meeleepäralise asja walinud ja selle juures rääkis ta ise õpetlikult. Seda oli kaunis lene pealt waadata.

Rui juba kõit anded olid jõulupuuft kadunud, astus Miina minu juurde ja andis mulle ühe paki, rääkides: „Üra põlga, Hans, mu kingitust!“ Ma tahtsin teda tänada, aga tema läks punastades teise tuppa. Need sõnad, mis ta mulle ütles, tõlastasid nõnda õrnalt, paluwalt, et mu meel väga haledaks läks. Ma tahtsin Miinaga rääkida, awaldada temale oma tundmust, millest mu süda tees. Rui Miina teises toas üksinda oli, astusin ma tema juurde, wõtsin ta käe oma pihku ja andsin sellele palawaste suud. Nagu wärin läis Miina ihust läbi, ta tõmbas käe ruttu ära ja ütles: „Oi, Hans, mis sa teed!“ — Ta waatas haledalt minu peale ja paar pisarat weeresiwad ta põskedelle. Mõtted läksiwad mull segi, ma tundsin, kuidas mu süda tormilikult tutsus ja — ilma, et isegi aru oleksin saanud, mis teen — langesin ma Miina ette põlwele ja wärisehes ilmusiwad mu huultel sõnad: „Miina, ma armastan sind kõigest südamest!“ — Mu silmad oliswad ta wessid; ma waatasin nüüd Miina peale, tema aga, kui mu sõnu kuulis, jooksis kiiresti toast wälja. Nagu pool uimaselt tõusin ma

ülles ja aeglaselt astusin ma teise tuppa. Sell õhtul ei näinud ma Miinat enam.

Jõulud läksiwad arusaamata mõbda; selle järele Nääri päew ja teised. Suba meeris jällegi meie reisi saan. Tallinna poole. Ta oli nüüd palju igawam, kui enne Jõulu: sügaw lumi oli igal pool ja ilmad oliswad külmad. Aga minu süda ei olnud mitte nii tühi kui enne. Jah — armastus oli mu südames, see oli suur armastuse loit. Jah — ma armastasin Wesli Miinat, armastasin teda nõnda, kui mu tundmusriks süda wõis. Kuida ei tunnud ma kurbust, kuis ei mässanud tormid mu südames, kui ma omast elu õnnest pidin lahkuma! Jah — esimest kord tundsin ma, et mull lahkumine väga raske; esimest korda soovisin ma pealinna minelut lasti jätta, aga mõistus ja inimliku kohuse ja töö auustus ning himu tõusiwad kõrgemale ja ma pidin lahkuma.

Ümber poolteist aastat oli mõbda läinud. Ma olin juba R. linnas koolmeistri ameti peal. Ka selle aja sees ei wõinud ma Miinat unustada ja tundsin, et teda itaigi ei wõi unustada. Selle pärast tahtsin ma millgi kombel oma mõtteid Miinale awaldada, et kindlaste teada saada, kas ta tõeste mind armastab. Teist teed ei olnud: ma kirjutasin talle. Ma kirjutasin ja olin ise selle juures uhke, et ma mitte nii ei tee kui teised armastajad, kes lause kirjutawad ja siis jälle maha tõmbawad; waid ma kirjutasin korraga kirja walmis, panin ümbriku sisse, adress peale ja lastsin posti kasti. Paar päewa oli minu kirja saatmisest mõbda läinud. Ma kõndisin rahutumalt omas toas edasi tagasi. Iseäraliste juhtumiste pärast oli mu waim väga ärritud olekus. Rui ma küll juba oma nurja läinud ettewõtete üle olin mõelnud, siis tuli äkitselt ka Miina mu meelde, ja pärast kiri, mis talle saatsin. Ma lugesin mõttes selle kirja läbi, sest et iga lause mull veel meeles oli, ja leidisin, et ta mitte küllalt hea ei olnud. Mida enam ma selle kirja peale mõtlesin, seda

puudulikumaks ta näitas mu meeles. Mu süda wärises sees, kui omale seda minutit ette maalisin, millal Miina minu kirja läbi waatab ja ta tule roaks annab. „Narr“, ütlesin ma iseeneses, „kes wõib niisugusel toonil ometi õrnale naisterahwale kirjutada, nagu mina seda tegin!“ Pila aja mõtlemise järele sain ma hwiimaks selle otsusele: kui Miina mulle tõeste terawaste wastab, siis palun ma teises kirjas oma eksitust andeks. Aga — aga, willus jälle mu peas, — mis siis saab, kui ta sugugi ei kirjuta? — Aga olgu kuidas tahes — teise kirja töötasin talle ikka weel saata. Minu suureks rõõmuks tuli mulle warsti Miina käest kiri. Põnewusega waataisin ma teda ümberringi ja mu süda hakkas waljuste tufsuma, kui ma tahti tehes lugesin.

„U—s, 8 aprillil 1876 a.

Jah, ma armastan Sind, Hans, armastan Sind kõigest südamest.

Miina“.

Ainult paar sõna oli ta kirjutanud ja kui palju elu oli nende sõnade sees. Ma

lugesin, mitu ja mitu korda seda läbi, ehk seal küll arusaamatat midagi ei olnud.

Juuli kuu algusel istusin ma postwantris, mis Riia-Tartu maanteel ebafi wuras. Ehk küll werstajambad kaunis ruttu minust üks teise järele mööda tõttasid, siiski oli mu süda larsitu, et weel nii laugel omast kallimast olin. Tolmu pilwed tõusid tuule keerutusel meie wantri ümber üles, nõnda keerlesid ka mu mõtted. 14 juuli kuu hommiku poolel pööras postwanter juba mulle tuttawa metsa wahelise teele, mis otse weskse juurde wiib. Suba seisatas wanter, ma hüppasin maha ja warsti oli Miina mu kaenlas. „Kas nüüd?“ ütlesin ma naeratades Miinale. „Jah nüüd!“ wastas ta õrnalt ja meie huuled liginisid mesimagusa mufule.

Aastad on läinud ja aastad lähewad ja ma olen Miina seltsis wäga õnnelik. Kui meie mõnikord naljatame ja ma käsin Miinal midagi teha, siis ütleb ta sagedaste: „Weel mitte!“ ja paitab selle juures mu palgeid.

Warajane kewäi.

Arthur Adson.

Kui hawwe mõrran aeli müüda osle
Tuul. Lumi abras: raud, mis sõõnu rosle.
Oll warajane kewäi.

Teid edimässi rajama koon tälimi
— Ei mäletä, mis tõine tõisel üllimi —
Sääl äkki muutmatalt Sa naarma pahwatit,
Ma leisma jäi: mo imelikolt jahmatit —

Kui olels lindu tõsnu ninga noole
Parw flirke Sihu rinnalt taiwa poole,
Kõik mäkka olels siwa lõõgi täütnü
Nink kadonu kui kaar, mis wälk on läütnü

Kui hawwe mõrran aeli müüda osle
Tuul. Lumi abras: raud mis sõõnu rosle.
Oll warajane kewäi.

Minu wanematele.

Jaan Rinson.

Teid aastad on ju teinud halliks,
Te noorust, jõudu riisund a'ad!
Kas teate, kuis teid pean kalliks,
Mu üliarmslad wanemad!

Kuis teie arm meid loojalt warjas.
Üht õde, ja meid, wendi, kolm;
Kas kodus, põllul ehk ka karjas,
Meist kaugel häda, ilma tolm.

Meid saatust kandis ilma aga
Kui linnu poegi laiale;
Kuis oli — tunnen, pehme waga
Mu wanemate pelake!

Teist kaugel, siiski sala sunnil
Hing tänus Teile pühendud,
Sest palwes waikel õhtu tunnil
Saan teiega ma ühendud!

Mu wanemaid, oh Isa, lase
Mul rõõmuks elus olla veel!
Siis lapsel teada on üks aie,
Kust troosti, armu leiab meel.

Sala kauba wedaja.

Mihkel Altsam †.

Salwel...

Moõda lumist külawahe teed sammus
testmise lastwuga meesterahwas. Reha-
tatteks kandis ta põlvedeni ulatawat halli
kuube, mis laia wõõga toomale oli tõm-
matud, triibulisi püksa ja kollaseid Wene-
saapaid. Karmamüts, mille alt kõrwust
saadit lühikeseks lõigatud juuksed wälja
paistiswad, oli parema kõrwa peale lükatud
ja naht-labatindad käes. Enese järel wedas
ta nõor-pidi kelku, millel niine-koorest last
ja paar riide pampu koormaks peal oliwad.
Täishabemest ümbritsetud näo, riiete ja
kelgu järele wõis igaüks teda juba esimesel
silmapilgul kui Pihwa kubermangu wene-
last ära tunda.

Igal sügisel ilmnwad seesugused wene-
lased eestlaste maale, et siin mitmesugu
pubu- ja riidekaubaga sahkerdada. On aeg

alles sopane, siis kannawad nad oma kaup
seljas; lumepõlwe wedarwad nad seda
telludega järel. Rülast külasse ja perest
peresse rännates sahkerdawad nad teiwa-
deni ja lähewad siis omale maale tagasi.
Salwine teenistus on umbes saja rubla
ümber suur, mõnel ka suurem.

Warematel aegadel oli neil kauplemise
peaasjaks sea-harjased, mida nad mõne
õmbluse nõela ja nõõpide eest perenaiste
käest ära petiswad. Harjased puhastati ja
sorditi ära ning müüdi siis hea hinna eest
linna poodi ehk harjategijatele ära. Sellest
pärisiwad nad omale ka nime „harjase-
wenelased“ wõi lühidalt „harjusti“. Müüd,
kus mitmed nende seast juba jõukaks on
läinud, ei taha nad harjusti nime heamee-
lega kuulda, waid tahawad, et neid „kaup-
meesteks“ hüütaks...

Koer hakkas dues käredate haukuma.

"Saane, mine waata, kes seal tuleb. Keela Krantsi ära, ehk on naesterahwas, saab Krantsi käest kiskuda", ütles peremees puutöö juures pisut peatades.

"Ula! Wa! Sergei tuleb kelguga", hüüdis Saane aknast õuue waadates. "Pole tal häda ühtegi, näitse raudarssin Krantsi jaoks peos olewat".

Peretütar Rai tõusis woti tagast püsti, tõmbas nurgast luua kähku pihku ja äigas suuremad purud kõrwale.

"Tolmuta aga sa iga kord luuaga, kui mõni wõderas tuleb. Ega see sakste tuba ei ole. Waata, et töbriistu laastudega segi ei aja", sõnas Saane akna juurest eemale astudes.

"Noh jah, kui wõderas tuleb, siis murdku oma kaela kont su laastu huniku otse ära. Els laastusid ole te' küll kanged maha ajama, aga kas ise ka tuba pühkida tahate", sõnas Rai wastuseks, wistas luua ukse-taha nurka ja hakkas jälle karmeste ledrama.

"Mine anna hobustele lõunased heinad kätte".

Saane ruttas peremehe kasku täitma.

Peremees raius edasi.

Natukese aja pärast liikati toa-uks lahti ja Sergei astus sisse.

"Tere!" ütles sisfeastuja raske wene rõhuga.

"Jumalime! Naesed antke külalisele istet".

"Spasibo, spasibo, peremees!" tänas wenelane kindaid pingi peale wisates. "Nu, ostke nüüd kaup: siifiriet, põlleriet, pur-puri, rätituid..."

"Ei tea seekord tarwis olewat", arwas perenaene, tütar wistas rutulise pilgu ema poole — "kes teab, kui Raiel..."

"Ei tea, kus sa igatihe käest osta jõuad", rääkis peremees naese jutu wahel. "Segor läis hiljuti siin, siis ostsin Raiel uue siidi. Ujas teine peale nagu mustlane: osta ja osta! Rai hakkas oma-kord ka sekka, et Auetoa Annal olla juba uutmoodi siid, kus tema enam endistega tirkusse tohib

minna. Andsin wiimaks järele ja ostsin; sellepärast pole praegu tarwis".

"Kas peenikest kaupi ka ei taha: nõb-pisid, nõelu, ussirohtu, filmatiwi, wiuli-waitu..."

"Ei ole seekord midagi tarwis".

Peremees pani kirwe laastude huniku otse ja hakkas piipu tobitama...

"Hobustel on nüüd heinad ees", ütles Saane tuppja astudes. "Straastu! Rai posiwaite?" lisas ta wenelast filmates juurde.

"Слава Богу, поменьку, Иванъ Ивановичъ!"

"Как... как..." Saane katkus koolis õpitud wenelaseid sõnu meelde tuletada—"ptüi! olen kõik ära unustanud!"

"Nu, Iwan, osta nuga, lammi, raha-kotti..."

"Ne naado, ne naado".

"Kui sul kõhurohtu peaks olema, seda too mulle üks wieline tips", ütles peremees.

"On küll, on küll! Lähme kohe tooma."

"Ja mulle teine wieline", lisas Saane juurde. "Harjustil mehised kindad!" kiitis Saane kindaid kätte tõmmates ja hoolega filmitsedes. "Need kulaks mulle wäljas käimiseks üsna ära. Kuule, Sergei! Palju sa tahad nende kinnaste eest? ma ostan nad ära", küsis ta sisfeastujalt.

"Ei wõi, ei wõi. Mis ma ise kätte panen?"

Ettewaatlikult mässis wenelane paberi-paki sees wäikese mõdukriipsudega aptegi klaasi ja musta, konjaki sildiga pudeli wälja. Rõrk wõeti pealt ära ja kallati soomitaw osa wedelikku klaasi sisse.

Ugidal seisjatele tungis tange liikwa ehk Hoffmanni tilkade lehk ninasse.

Peremees wõttis klaasi, maitstes pisut ja rüüpas siis klaasi tühjaks.

"Khääh!" puristas ta sügawaste wälja hingates.

"Kas oli tange?" küsis Saane.

"Oli küll; läks alla südame juurde nagu oherdiga".

„Opmanni tropid. Terwisets!“ Jaan wistas oma oja ilma filmi pilgutamata alla. Tal ei olnud see esimene kord liikwat juua.

„Aljawad toa santi haifu täis“, pahan-das Kai iseeneses ja nihutas pearätiku ot-sad nina ja suu ette.

„Kas mamma ka tahab?“ küsis wene-lane perenaeselt.

„Ei, olgu peale. On hirmus kange — haiseb pärast mis hirmus“.

„Kas uut suhkurt tahate?“

„Kes teab, seda järke on veel alles“.

„Nu ostke ikka, ostke! Ma annan wiis kopik odavamalt kui Jegor“.

„Kas sul ka head seltsi on?“

„On küll, on küll.“

Wenelane tõi paberi seest paar purgi-kest nähtawale.

„Kas ta ka õige suhkur peaks olema?“ küsis perenaene lähemale astudes. „Sauna Kai ostnud ühe kääst purgitäie, hakanud siis kohni tegema, pannud sisse — ei lähe suurt magusaks, paneb üsna veel, kohni wiimaks hapu: maarjat olnud sekka aetud“.

„Minul oles puhas kaup. Jumala eest, minul wals kaup ei oles. Ratsu keelega, puri on juba wäljaspoolest magus“.

Perenaene nilpas paar torda purgi põhja alt, maigutas ja sülitas:

„Magus ta on ikka küll“.

„Nu, wat, wat!.. Mina annan odawa hinnaga, paljas wiiskümmend wiis kopik“.

„Wiiskümmend wiis kopik!“

„Jumala eest, teie ei uskuma, mina ei wõida siit kedagi... Kallis mamma ei wõi odavam!“

„Oh, ärge rääkige! Sügisel pakuti mulle Pärnus kaskede all poes neljakümne wiiega niipalju kui tahad. Jätad kümme kopikat hinnast maha — ja ma wõtan mõlemad purgid ära“.

Jaan wõttis ühe purgi oma kätte, et waadata, kas ka õiged „kirjad“ peal on.

„S—s—, mis pagana täht see siin on, s ta ka ei ole“, weeris Jaan purgi „sildi“ pealt, „s—u—t—sukerin... Kuule, Sergei! See on ju sukerin, see pole mitte saharin wõi uus suhkur“.

„On küll, on küll! See on parem sort, kõige parem sort. Waadake, kui suured, selged tülid sees. S—ahiti!“ wenelane lastutas keelega, „nelisada nelikümmend torda magusam, kui muidu suhkur“.

„Jäta kümme kopikat maha“.

„Nu olgu siis wiiskümmend kopikat“.

„Ma panen paari peale wiis kopikat juurde ja enam mitte üks kross“, ütles peremees otsustawalt. „Kui tahad, siis anna ära wõi pane paberi sisse tagasi“.

„Üks ta tõil, olgu siis. Aga harjased hoiad sel talwel tõil minu jaoks“.

„Üks karkas kuluts selle maewa peale küll ära, kui need sinu jaoks hoiain.“

Peremehele anti veel tips liikwat.

„Ole terweks, Sergei! See kuluts üsna ära. Ennemalt sai nihulest traami ikka oma poest, aga sest saadik, kui kaupmehe peale kaebati, ei saa sealt enam tiliagi; ka pole enam uut suhkurtki. Ei tea, kel sest häda pidi olema! Ja kaebtusest ei tulnud ka midagi wälja. Püüwa ja uus suhkur olnud elutoas kapis ja sulane bel-nud, et olla tema jagu. Küllap — liikwa luskud tuliwad alt üles — „külap ta ikka akssihärrale maksis, ega ta, mees, üsna muidu, ilma trahwita ei peasenud“.

„Aptekarid on kadedad“, seletas wene-lane oma-tord, „ei taha näha, et teine mees t. elaks“.

Sabet silitades pistis wenelane raha taskusse: ta oli paraja päewapalga teeni-nud.

Dues wõttis ta kogu oma järele ja seadis sammud lähema küla poole, et seal oma altkäe äri edasi ajada.

Igapäevane lugu.

Fr. Akel.

Renal suweajal wõtsin kord nõuks, sõbraga tutawat perekonda waatama minna.

Mõeldud — tehtud.

Mõlematel paar wõileiba ja umbes niisama palju „kandilist“ taskus alustasime oma reissi, mis sugu alla kuuekümnne wersta pikk pidi olema.

Somiku wilul edenesiwad sammud lõbusa jutu saatusel jõudlasti. Mida kõrgemale aga pääsime tõusis, seda pikemaks wenesiwad werstad. Tahes ehk tahtmata pidime uskuma, et soojus ifegi maantee wälja wenitab. „Ruued seljast!“ oli ühine nõu.

Olime ehk wersta paarkümme ära läinud, kui korraga märkasime, et jutu lõng juba ammugi kuhugile kiwi otsa kinni jäänud ja sammude sunnil lakkennud oli.

„Oh“, öhtlas kaasreisija sõber, „mis hirmus tülitaw ja igaw niisugune pikk teetond on!“

Eõbra ohkamine wõeti kohe kuulda. Meie tee läks praegu läbi ilusa metsa ning wilu ja karastaw metsa õht tõotas warsti meile kosutust, kui meie aga selle puhkepaigaga lepime, mis loodus meile metsa wilus kraawi ääres walmistanud.

Enne pikemat arupidamist oli sõber üle kraawi hüpanud ja sündsa aseme wälja walinud.

„Sae, hirmus sae“, kaebas kaasreisija, suurte sõnajala pöesaste wahetele pittelali firutades.

„Kui ometi wõimalik oleks, üht osa sellest kõrwetusest talweks linna kaasa wõtta, siis poleks tarwis juhte korral puude peale jälle siit ja sealt raha laenata“, naljatasin mind ja wõtsin sõbra kõrwal aset.

„Säta rahalaenamamine kus seda ja teist. Peame parem nõu, kust igauks meist paar jalgu juure saaksite laenata. Ole hea mees ja mureste meile üks neljajalgne, mis meid lähemasse raudtee jaama wiib. Ma

olen wäsinud nagu jahikoer“, sõnas sõber higi otsaest pühkides.

Patt ütelda, ei olnud see nõu mitte wastameelt, sest päike kõrwetas nii palawalt, nagu katsuts ta ta kõige suuremale laisklejale higi otsaette meelitada — tõendusels, et higi ka laisa terwisel ei riku. Aga ma tahtsin oma sõpra, kes hellitatud linna inime oli, natukene taga sundida.

„Ei, see ei lähe“, lausufin mina, „pistame wõileiwad mokka ja siis edasi!“

„Mine, kui soowid. Mina ei astu enam sammugi“, oli kindel ja jonnakas wastus.

See nõu oli kallim, kui rahasummalene meie tasku põhjas.

„Ruule, Hans“, ütlesin mina, „katsume kuni R. mõisa jõuda. Seal elab see ilus walitseja tütar, kellest ma sulle enne mõnda rääkinud. Püüame õhtuks sinna, küll meie waew lõbusal jutuwestmisel peagi unustatud on.“

„Ruula, sealt tuleb keegi sõites“, kirjatas Hans püsti karates, „katsume, et wantri pära peale saame ja siis — otsekohe R. mõisa ilusat walitseja tütart waatama! Ma ohwerdan selle sõidu peale kas wõi oma terve kapitali.“

Eõbral oli õigus. Wana eidekene noomis sõna ja piitsaga ruunatest sõidule, aga tasase loomuga loomakene tundis sundija kannatlikku südant ja ei ajanud oma karmusega teedgi tolmama. Meid filmates ja terawasti silmitsedes peatas wanakene „ptrr, kus sa nüüd jooksed“ hobuse paigale ja lausus: „Tere, tere, sajakased... awitage ometi mind wana inimest... juhikene läks otsast ära... oligi teine üsna läbi kulunud. Tahtsin Maali weskile sugulaste juure sõita... palun wäga teid, ehk saate, noorherraesed, wõi mis te olete, mind wana inimest aidata.“

„Silmapiik“, wastasin mina, „kimpik parandame meid ära“ ja hakkasin tööle.

Sõber Hans ei jõudnud oma soovi mitte kauem marjul hoida, vaid astus wanakese poole ning lausus lahtel sõnal: „Kas olete teie ehk nii head ja wiite meid oma hobusega natukene edasi?“

„Küll ikka, küll ikka heameelega, herrak-sed. Wantris ruumi küllalt ja ruunakene sai kodus laeru, jõuab jooksda... muud kui piitsa tahab teine... Ei tea, kuhu poole safsad minna tahavad, kas mõisa wõi kirikuherrale külaliseks? Seal ikka wahel oliwad safsad, nagu teie olete, suwel lin-nast wäljas“, kostis wanakene jutukalt.

„Ei, meie läheme laugemale, sõpru waatama. Kui lubate, siis istume peale“.

„Noh, siis lähete ikka R. mõisa kaudu ja sinnapoole mina ka sõidan... siis on meil päris üks tee“.

„Soo, nüüd on töö korras. Kas temal ka pitk iga on, see on teine asi“, ütlesin mina juhi sidumist lõpetades.

„Awitagu teid Jumal, noorherra-kesed, kes teie mind wana inimest awitate. Tulge nüüd peale. Wõi meil mõni safsa wanter on... kui safsad sellesamaga rahul on... minul hea meel kah...“

„Mis sellest räägite? Meie oleme röömsad, et teiega edasi saame. Esiteks oleme kõndimisest wäsiunud ja teiseks saame ehk wanakese käest mõnda mõnusat wana jutukest ehk mõndagi muud wanarahwa tarkusest kuulda“, lausufin mina sõbra kõrwa wantrisse kobides. „Ante ohjad minu kätte, ma hakkam kutsarik; eks ole teil hoopetum istuda“.

Wanake silmitses mind terawasti, nagu otsiks ta mõnda nähtawat märki, mis seesuguse soowi täitmist võimalikuks teeks, ning ohju kõwemine pihku wõttes küsis ta nagu kartlikult:

„Ei tea, kuidas safsad nii selget maa-keelt räägivad? „Oma järsku küsimast nagu wabandades jätkas ta: „Noorematel ikka head pead, õpiwad keeled ja kõik kätte“.

Ma märkasin, et wanakene oma lahtust lahjatsema hakkas. Ei wõinudki seda talle pahaks panna. Esiteks palutakse luba wantrisse istuda, siis tahetakse ohje oma pihku; wõib seesugusel korral arg naesterahwas julge olla, et wiimati ruum wantris kolmele mitte kitsaks ei lähe ning jõuetumat wantrist mitte maha ei aeta!

„Ei, wanake, seda keelt oleme meie niisamasuguse emakese käest õppinud, kui teiegi olete. Meie oleme päris maarahwa lapsed ja läime nüüd suurkoolis õppimas“, seletasin mina.

„Soo, soo, wõi nii. Ei tea, kust poolt siis safsad pärit on?“

„Mina olen siit naabri kihelkonnast R. talu perepoeg ja minu sõbra wanemad elawad linnas“.

„Kas sa kuule, wõi nõnda. Wõi teie oletegi see R. talu poeg. Näinud teid enne küll ei ole, aga kuulnud olen teist ikka“, lausufin emakene nähtawa rõõmuga.

Ehk ruum küll jalgadele just tuld ei annud, olime siiski oma uue edasisammumise-ga üsna rahul. Wanakene oli meil oma lõbusa kõnewiisiga ja kõbusa olekuga meelt mõõda. Jutustasime temale furnu luu-leredest, mis ülikooli anatomifumis traadi-otsa aetud ja mitmesugustest wõramaa loomadest, mis täistopitult näha on. Wanakene kuulas pealt ja ei ütelnud muud, kui: „Küll on ime, mis nüüd inimesed kõik ära ei tee; wanast ei kuulnud seesugustest asjadest midagi“.

Nüüd palusime emakest, kes juttude järele üsna röömsas tujus oli, meile kas mõnda wana laulu kaastada ehk mõnda orjapõlwe jutukest kõneleda.

Wanakene wabandas, et temal kõik wanad jutud ja laulud meelest läinud. Tema muidugi juba kurwa näo ümber asufiwad mure pilwed. Nähtawalt wõitles tema kurwade mälestustega. Arwasime, et wanakene oma hinge leinatooni seab, et siis raskest orjaajast mõnda kurba lugu kuulutada.

Esimese. Wanakene alustas:

„Kulka lapsed. Noorepõlve rahvas
ihkab ilka wanaaja asju kuulda. Noorte
inimeste elu ei ole veel muret tunda saa-
nud. Sellepärast arwamad nad, et muud
waewa ja muret ilmas ei olegi, kui see,
mis wanarahwas tundis. Raske oli orja-
ile lenda ja Jumal õnnistagu riigi üle-
maid, kes meid orja-witsa alt ära peasti-
wad. Uga elu on kuri ja läheb päew
päewalt ilka kurjemaks. Kurwastus tuleb
peale, kui ma oma elupäewade peale tagasi
mõtlen. Wähe olen rõdemupäiwi näinud.

Kui alles noor olin ja isa ja emaga
mõisat orjasin, ei tunnud ma raskust ühtegi.
Jumal andis terwed käed ja jalad ja ütleski
töö ei olnud mull ränk. Ei olnud hagana
leib mõru, ei lastnud särk wilut ega wihma
tunda.

Pandi mind mehele. Mõisast anti
meile talukohakene orjuse peale. Minu
mehele — Jumal rõõmusta hingekest —
tegi tööd ja nägi waewa ning jõudsi-
me siis oma peaset kinni pidada. Jumal ku-
lis meie palwet ja õnnistas meie kättetööd.
Suur meie kohakene ei olnud; tegime tööd
ja saime süüa.

Tuli mõisast last, et pidime koha ära
õstma. Näüd tuli mure, kust rahakest saada.
Mõisaherra oli kannatlik ja meie jõudsi-
me jällegi järje peale.

Kui Jumal meie kätetööl niipalju figi-
dust andis, et mõni rahakopik juba kodu
totipõhja jäi, asus igapäewase elumure
kõrwa rõõm südamesse. Mõtelge, meil
oli oma rahakopik ise käepärast. Uga,
Isand annab — Isand wõtab. Mehele,
kadunuke hakkas jooma!

Oh seda filmawett ja õhtamist, mis ma
nüüd tunda sain. Rahetõrpe hoolega
hakkasin tööd tegema ja muret pidama, et
kohta kümne küünega kinni pidada. Urwate,
lapsukesed, et see kerge oli! Jumal oli
meile taks last annud, kes alles noorukesed
olivad. Neid pidin kasima ja harima.
Pidin siis ise põllul ja kodus kolde ees,
laudas ja aidas hoolitsema ja waewa
nägema. Ei saanud päewal puhata ega

õõsel hingata. Ja mure mehetese pärast
ei annud rahu.

Tuli veel nälja aastate. Ei olnud
midagi suhu pista. Wõtsin siis su-
last ja lindakesi, mis warem walmis
olin kudunud, wõtsin wäitese tütrekese, kes
alles rinnalaps oli, hõlma, istusin hobuse
selga ja sõitsin rikkamate talude ulse ette.
Seal antsiwad siis lahked käed leiwakest ja
jahukest — muidugi minu hilpude wastu.
Küll oli häda suur, aga mehele, kadunuke,
ei parandanud siiski mitte meelt. Ta ei
jätanud enam wiina.

Olime selle raske aasta järele natukene
jõudu kogunud elamise tarwis, kui meid
jälle nuheldi. Mees oli ilma minu tead-
mata wõlga teinud ja nüüd hakati tajumist
nõudma. Tehti oksjon ja riisuti kõik pare-
mad elajad ära. Süda tahtis lõhkeda, kui
nägin, kuidas mõne kopika eest neid loomi,
mille eest ma nii palju hoolt olin kannud
ja heinu korjanud ja söötud, lõja otjas
wärawast wälja aeti. Ei kannatanud seda
pealt waadata. Hakkasin kibedasti nutma.
See on mull nõnda meeles, nagu heilane
päew. Wäike Peetrise, nooruke, alles 12
aastane, tuli minu juure, nuttis ärdaste ja
ütles: „Ära nuta, emakene, kui mina suur-
reks kaswan, siis ostan sulle jälle ilusaid
lehmi“.

Alaline mure oli minu jõuu ärakurna-
nud. Ei olnud kedagi, kellelt abi wõisin
loota. Wõtsin mõlemad lapsed ja läksin
armulise õpetaja juure troosti ja abi palu-
ma. Õpetaja kästis selle peale loota kelle
käest meil kõik anded tulewad. Peetrisele
kinkis tema taks raamatut ja lubas teda
kooli wõtta, sest et poisil terane pea oli.
Mees aga ajas omi päiwi wanat wiisi
hooletuses ja õnnetusel edasi. Kodus meie
keskel oli ta waitne ja murelik ning ohkas
tihti sügawast rinna põhjast. Eks kahitse-
nud kadunuke kaine peaga oma eksamist,
aga meelt parandada ei jaksanud ta mitte.
Wiin oli tema üle wõimust wõtnud ja ei
lastnud teda enam küüsi.

Teate ifegi, kus hooletust, seal õnnetust. Radumuke oli joobnud peaga riialas küllalt; taheti siis kurjaga jälle kõi meile kätte maksta. Ei ole nüüd kurjal enam aru ega otša. Kes kuulis wanasti wargust wõi hoone põletamist! Ei olnud aidal luffu ees, aga teise oma ei mõtnud teegi. Wanasti karjatati loomakesi hundi nuhtluse eest, nüüd pead sa neid teise inimese kurja lae eest warjama".

Wanake waitis.

"Jah", alustasin mina, teie olete oma eluajal küll raskusi tunda saanud, aga eht saate nüüd wanaea päiwi oma laste hoole all rahus ja mureta maitsta?"

"Oh Sumaluke, lapsukesed, waesemaks on minu päewad ikka veel läinud!... Meheke hakkas seest kangel walu kaebama ja furi. Sumal mõttis ära. Peeter oli siis 19 aastat ja Leeni 14 aastat wana. Küll olivad nad mulle head lapsed. Tegiwad ja toimetasiwad kõi ja kergitasiwad minu waewa. Peeter oli nii wagune ja mõistlik pois ja ei läinud kõrtši poolegi. Kõi wõkilefed ja tootilefed tegi ta ise walmis ja korjas kopikat. Ei ole ühel waesel emakesel muud suuremat rõõmu ilmas, kui head ja hoolokandjad lapsed... Peeter käis juba kahtekümnetteist aastat, kui ta omad silmad Singu Mari peale oli heitnud. Mari oli ilus ja sirge just kui minu Peetergi. Ra mina soovisin et Mari minu miniks saaks. Ta oli küll koolitatud inimene ja oli ka linna koolis käinud, aga sellegipärast oli ta wirt ja hoolas tüdruk iga töö peale. Peeter käis tihti Singul ja kui ta jälle koju tuli, oli tema meel rõõmus ja ta ise weel usinam ja agaram omas talituses... Peetri kodusest tööst ja toetamisest oli aru saada, et pulmad enam kangel ei mõinud olla. Mida seati uued ilusad pingikesed. Alkeefine weeti liiwaga tasefeks. Teistre Wiilupi juures lasti ilus wärwitud woodi teha. Suur kirju orik kästi karjast koju jätta ja täkul, mis praegu siin ees on, anti tihti laeru. Leenikesel ei antud ka enam mahki. Ta

pidi almatele eesriided kuduma ja tagakambri pörandale, mis Peeter untest laudadest alla pani, pitta tefi muretsema. Küfin jälle Peetrilt:

"Peetrike, küll pulmad ikka warsti tulewad?" Ta kostis: "Dotame, emakene, mis Jaanipäew toob".

Weel pühapäewa homikul tuli Peeter, kes meie keskel ikka rõõmus oli, nutra näoga lauda sööma. "Ei tea, mis Peetri südant loormab", naljatas Leeni, "ei tea, kas mõni temal Manni käest ära tahab mõtta, wõi mis? Kas eila õhtu Singult halbu sõnu meid kuulsid?"

"Cull on hea nokkida. Kui sull ise niisugused järjed kätte tulewad, siis ei ole sull nali enam armas", wõstas Peeter tõsiselt.

"Ära sest kurjaks saa", kõneles Leeni, "ega ma ju midagi paha teha ei tahtnud. Sa annad mulle jälle andeks".

Päew otša oli Peeter nagu haige ning ei lausunud meile ühtegi. Öhtupoole läks ta jälle Singule.

Teine hommiku wara sõitis ta linna ning pidi alles teisel päewal tagasi tulema... Meie ootasime Leenikesega ühinda kambri, kui Singu Toomas sisse astus.

"Tere, tere, Niidu ema. Kas Peeter kodus on? Oli nagu wähe asja".

"Tere jumalime. Sugulane meid ka waatama tulnud. Istu, puhka jalga. Peeter sõitis eila linna; küll ta õhtuks ka koju tuleb", wastasin mina, Singu Mari onut kättpidi tagakambriisse juhatahes.

"Tere ka, Singu onu", teretas Leeni lahkesti Toomast. "Mis Mann ka kodus teeb?"

"Mis ta siis teeb — teil on õige kurjad loerad."

"Misparast Mann meid enam waatamas ei läi?" päris Leeni edasi.

"Oh, wõta nüüd kinni tüdruku laimist — ega seefugused kurjad loerad küll wõerast õffel lähidale ei lasse."

„Singu rahvat! Ikka ta mõni loomate juba kinni pandud nuuma peale“, küsisin mina.

„Teil on aga suured aida wõtmed,“ vastas Toomas minu küsimist tähelepanemata jättes, ja wõttis aida wõtme afna pealt pihku.

„Singul on head karjamaad, wõi seal nuumamist suuremat waja on — muud kui wõta maha“, laususin mina edasi.

„Teil siia uus põrand alla pandud, kust Peeter need lauad pidi tooma? Rongasoo Jaak toonud oma elumaja tarwis ka eila laudasid, aga hoopis laiemad.“

Ma panin imeks, miks Toomas ikka teist juttu teha katsus, aga ei mõistnud sealjuures midagi kurja mõelda.

„Mull oli Peetriga sugu asja; lahjaks ei ole teda kodus... wõi sest küll suuremat wiga on, saan ehk teiega ka ära diendada. Meie Mari saatis temale ühe kirja ja siis weel selle paki. Kui ta koju tuleb, siis antke ilusasti tema enese kätte; küll ta ise teab ja tunneb ja mõistab. Sugu lina jäi kodus weel maha külwamata... ei olegi suurt aega... ja mis siis muud, kui Sumalaga sedatord.“

„Ei saa niipea kuhugile minna“, ütles Leeni, „aruldane külaline peab ometi wastu wõetud saama“.

„Jääme seekord peale hea terwise juure; eks wõi teinekord jälle enam aega wõtta,“ ütles Toomas ning läks.

Ma ei mõistnud midagi arwata, mis kirja ja kompsu sees wõiks olla. Wana inimese meel ikka wana inimese meel — läksin sahwrisse ja tegin kompsu lahti. „Oh imet, oh imet, Mannike, kuku lapseläe saadab meile meele rõõmustuseks uhkeid kingitusi. Aga Leenile ei ütle ma enne sellest midagi; tehku Peetr ise kiri lahti ja antku igatihele oma kätte“, ütlesin ja mõtlesin mina uhket siidirätikut, ilust kuldformust ja wäikest uurikest waadates ja kappi paigale pannes.

Ohtu hilja jõudis Peeter koju. Rõõmsa meelega tõttasin talle wälja wastu. „Anna nüüd ruttu need kingitused mulle kätte, mis

sinu Mannile linuast kaasa tõid; küll saab aga minu läest tõreleba, kui hakiwa kingi tõid. Waata, mis Mann tõit sulle ja meile saatnud on!“

Peeter sidus kärmesti hobuse kinni ning ruttas kambriäse.

„Leeni, tule ka siia ja too hästi walge lamp ühes“, ütlesin Leenile ja wõtsin kirja ja kompsu lapist wälja ja panin nad Peetri ette laua peale. Peeter tegi kirja lahti ja luges. Kirja kolkku pannes lausutas: „Jah, armas ema, see kingitus on tõit üksi minule saadetud; teile tõin linnast kingitusi kaasa, Leenile selle ülikonna täis riiet ja sinule, emale, annan selle rätiku. Randke neid selle tunni mälestuseks, kus minu elu õnn ja rõõm jäädawalt kaduma läks. Tänaõest päewast saadil on minu poeg ja minu wend oma auu ja wäärtuse kaotanud. Mind on ilma ees joodikuts ja näljanägiaks tunnistatud“. Reid sõnu ütles tema ja pisarad tuliwad talle silma ja ta tõttas ükste wälja aeda. Meie Leeniga ei jaksanud aru saada, mis nii häkisti Peetri südant koormama hakkas ja mis teda nii kurwastas. Leeni wõttis kirja laua pealt ja luges iseenesele. „Ruule, emale, mis Peetri meele nii ärdaks teeb! Mann saadab Peetrile asjad, mis Peeter temale kinkinud, tagasi ja kirjutab, et Manni wanemad ja ka Toomas teda mitte Peetrile minna ei lase, sest et Peetrist niisamasugune joodik ja näljatäi wälja wõida tulla, nagu meie isa olnud. Manni kihlused peetawat warsti Rongasoo Jaaguga ära. Kiri oli Mari enese kirjutatud ja filmaweega niisutatud, sest Peeter oli tõesti mõistlik pois... Peetri ahastus tungis minu südamesse. Mina ruttasin aeda, kus ma poja rõõmsa pidu tarwis paigale pandud pingi peal istumas ja pisaraid walamas leidsin. Ma wõtsin tema kõrwal aset ja trööstisin teda.“

„Oh, emale, jäta mind üksi; tahan oma walu pisaratega kustutada. Mina joodik ja näljatäi! — Jäta mind üksi“, palus ta nutuse healega.

Sõõtsin lambrisse ja heitsin moodisje, aga ei saanud silma linnu. Rongasoo Saat oli minu poja õnne rikkunud...

Sellest kurvast päevast saadil oli Peeter hoopis teiselt muutunud. Ei olnud temal enam juttu ega lusti tööle. Küll palusin ja noomisin teda kõige tühja unustada. „Miks oled ja Eingu Mari pärast nii nutter? Kas Mäekülal ei ole ilus Liisu — sirge, kui ohi? Kas ei ole Saarekurul jälle ilus Ann — tuline, kui sädre? Kas ei ole Raubsepal jälle lena Mari — jumekas, kui laduwa dūn. Mis kahitsed ja Eingu Marit nii kaua taga?“ ütlesin mina tihti Peetrile.

„Emale“, vastas Peeter, „oma Mari pärast jõuan mina ennast trööstida, ehk küll raske lenda on, kui südame põhja kaswanud armastus närttsima peas. Aga minu auu ja minu nimi on minult riisutud. Kuhu julgen ma omad silmad tõsta, kus julgen ma ennast näidata; eks ole ma küll igatihe filmas joodil ja nälgitat? Kes jõuab mulle seda tagasi anda, mis minu käest ülekohtusel wiisil ära riisuti, sest ilma oma süüta laimatud auusat nime jälle tätte saada on raske, on mõimatu. Waata see on see ränk loorm, mis mind rõhub ja millest ma mitte lahti ei saa...“

Neli aastat on küll sellest kurvast juhtumist mööda, aga Peeter ei ole oma kurvastust ja ahastust weel mitte ära mõita jõudnud. Tema hing on haige ja see teeb ka tema ihuterwise tiduraks. Oh, lapsukesed, kui teie teaksite kui raske mull on lapse õnnestust pealt waadata! Ta kannatab oma wanemate, oma isa pattu, ja maailma kurjuse pärast — ilma süüta. Waadake, see teeb minu wiimased elupäewad raskemaks, kui nad ilal enne on olnud, ja see loorm on walusam, kui orjapiits, kui peatoiduse mure, kui kõik ihulil waew...

Soo, noorherraesed, siit pöörabki minu tee ära Maali weskile peale. Jääge siis Sumalaga ja ärge pahandage, et teile mitte mõnda wanapõlwe juttu ei jutustanud, waid päris igapäewast lugu. Sumal aida-ku teid!“

Mõnda lõpetas wanake oma juttu. Meie astusime wanakrilt maha, pigistasime wanakele kätt, tasusime tema waewa ära ja lahkusime.

Sõna lausumata kõndisime maanteed mööda edasi ja ei läinud mitte enam walitseja ilust tütarat waatama. Kõik meie teeraskused oliwad lorruga kadunud... Seda tegi see igapäewane lugu.

Waaf', see toob silma pilara!

H. Alits. † (Eestila.)

Ei selle pärast kurda ma,
Et pean rändama,
Waid see toob silma pilara,
Et isa minuga

Peab kohast — teise tähtsana,
Kui ära wälind lind.
Ja ometi on olnud ka
Tal oma koht, kust mind

Kord saatis elumerele
Ta digelt täärises...
Ja nüüd on selle kohale
Teind olla — wõõras mees!

Waaf', see toob silma pilara,
See rõhub nagu mind;
See teeb, et mitte harwaste
Kui leegitleks mu rind.

Eesti pastoral.

August Alle.

Wihma küll walab ja pilwede winas
Taewas, kui maa sügisudude finas.
Pilweli rebides wilistab tuul,
Kari on wäljas weel Mihkli kuul.

Karjalaps waeneke kuhja all kükib
Kaenlani märg, külm kallale tükib.
Tuule ja wihma käes elab norus,
Karjakrantsiilgi saba on forus.

Tarwis on hoolega kuhjalid wahti,
Peremehe heal ei anna mahti:
„Sihändiel karjasel waja om malka,
Kuhja om pufatu — maksa weel palka!“

Tuleks kord õhtu poeks ahjule tarre,
Rättid ja pastlad riputaks parre,
Peagi süüa saaks saendud suppi,
Paelu pastliil weel punuks hea jupi.

Õhtu nii weniks, käes uinu tund,
Warakul peremees peletab und:
„Lasse maalt walla — kui tule maha,
Tõistre pereest nii jääme taha!“

Tahes ehk tahtmata üles pundi —
Karjast ja koera wõib igaüks sundi —
Rehi on maas — ei ole küll wahet:
Tarwis on walgeni lõpeta ahet!

Puru weel suus — pead wõtma märli,
Perenaine ei oodata kärli;
„Karjalaps nooruke — ega ta wäli!...
Nii käib sügisel karjase käsi...“

Õngitseja-luuletaja.

Tõnis Allikas.

Heidan õnge. Katsub kala —
Wiuhti wäljas wiidikas!
Heidan õnge. Hakkb, hakkab —
Lauhti! wäike latikas! — — —

Näe, mis sügawuses sinab!
Suur seal lõugu lõmpsutab!
Näe, nüüd pügal küljel paistab,
Oh, kui laia, lapeldab!

Heidan õnge sügawasle!
Suuri tahan tabada —
Sügawasle — sügawasle — —
Wõtob seal ehk wõtmeta.

Sügawas on suured kalad,
Suured kalad kawalad.
Tarwis kanget kala meesta
Õngitsejat olawat.

Õngitseja — luuletaja,
Mõtted — nee on kalad wees,
Need on mõnel mehel suured
Aate sügawuste sees.

Küsimised ja kohtmised.

Joh. Alp. † (Tunde)

Mis on magusam kui meli?
Truu ja palaw armastus.
Mis on wedelam kui weli?
Elaw hõbe, edewus.

Mis on kallim, kaunim kullast?
Head teud ja puhtad püüd'.
Mis on raskem, mustem mullast?
Suured potud, were süüd.

Mis on hirmiam weel kui sõda?

Rahwa leppimata meel.

Mis on terawam kui oda?

Kadeduse kihwti keel.

Mis on palawam kui päike?

Õgaw armastuse pilk.

Puhtam weel kui kulla läige?

Kewadine kaste tilk.

Mis on kallim weel kui elu?

Hammas ja rahwa änn.

Mis on ilusam kui ilu?

Hinge puhtus, ilu kroon.

Mis me' rahwast ära rikuks?

Wiha, toorus kadedus.

Mis teeks teda õnnelikuks?

Karskus, woorus, ühendus.

Lume-tont.

R. Alwer. †

See oli wara jürikuul,

Muist räästas laulis metsa puul,

Ja oras lume ääre all

Ju oja jooksis wulinal;

Ja siin ja seal, kus soojem koht,

On tärkamisel haljas roht;

Ka lilled kaunid, ilusad,

Pead taewa poole tõstliwad.

Tuul pehme puhus Lääne eelt,

Wis, külmad pilwed õhu teelt,

Ja talwe uduft puhus ilm. —

End awas meile taewa film.

Näüd päike, helde kuningas,

Maad taewast soojalt terwitas;

Neid terwitas ja elu läi

Ilm ahnelt tema kiiri jõi.

Miks päike muidu äratas: —

Ju kewade on tulemas.

Kõik seda nägi kuriwaim

Tal südant rõhus rõõmu aim,

Tont tujulik ja jonnakas,

Kas kewadet ta armastas?

Ta kärslitumalt piitsa tõi,

See juures saba ringi löi.

Ja surmawõimsaid filmi ta

Siis wiskas kalgilt üle maa.

Kus põhja piirel lume mäed,

Seal tonti igawuses näed.

Ta lume pilwi piitsutab,

Neid võimsalt wastu löunat a'ab;

Ja isewärki, imelik

Ta sõidab nagu rassanik:

Üks tormi pilw ta hobune,

Ta löunasle wiib kiireste;

Tuik ägab tondi piitsa all,

Käib lõuna poole tuhinal.

Külm, kalk on tormi tuule wing,

Külm, surmaw, nagu tondi hing.

Oh kuidas loodus kahwatas,

Ja suri külma wärinas!

End jääga kattis ojapind,

Jää külmaks muutus wete rind;

Pilw peitis päikle taewa teel.

Jäi waikleks linnu laulukeel.

Lund, tuisku inaailm oli täis,

Talw jälle meile tulnud näis.

Tont aga hulus tuulesse:

Weel pole tulnud kewade!

Kaks tähte.

H. Anto.

Kesk õhtules tumedas taewas
Kaks tähte seal paistawad ;
Ja nagu walulas waewas
Nad ajuti kustuwad.

Kord waatawad õnnetult, kurwalt,
Kord rõõmsasti särades,
Kord meelitades ja õrnalt —
Nii palawalt paludes.

Mis tahab see meelitaw waade ?
Mis järele nad ihkawad !
Mis on nende loow, nende aade,
Mis saawiwad, püüawad nad ? ...

Palmipüha kellad.

Elisabeth Aspe.

Hele jürikuu päike säras pilwita selgelt
taewa wõlwlit, ja wägew kirikukellade
helin täitis sooja õhku. Jumalateenistust
helistati sisse, aga kaugelt suurem osa rah-
wast seisis alles oodates kiriku ukse ees
uulital. Oli ju palmipuude püha, millal
koguduse peakoolis olnud noorlugu täiea-
listeks ja õiguslisteks koguduse-liikmeteks
põhjalikult wastu wõeti. Praegu liikus
leerilaste rong ümber puiestiku nurga —
kõikide ees wana auuwäärne hallipealine
õpetaja, ja siis paarikaupa, eliteks tütar-
lapsed, siis poisid.

Rõõm oli noorte inimeste priskeid
nägusid näha ja hinge ülendaw oli laste
pühalik laul; „Kõrged ukled lahti minge,
Sionisle laske mind, Rõõm siin täidab
minu hinge, Island, siit ma leian Sind“. Ootaja rahwas pani käed kokku ja laulis
kõigest hingest ühes: „Siin näen Sinu pale-
ka, paistwat waimu tulega“, kuna mõni
jutukas eideke ometi solistamata ei suutnud
jätta: „Ennnae, kui ilusaks tüdrukus
Sopiku Miili sirgunud, ja kui mehist nagu
Aawiku Hans juba on. Ja sa Jumal —
Kulleri Kustafel, Maalil juba jälle kolm

tükki leeris, tüdrukud prisked nagu õunad,
aga poisil wiist pole õiget terwiist, ette kah-
watanud! Jah siin heldene aeg, kes seda
oleks uskunud, kui Kustas kuue aasta eelt
korraga kümme waelst last oma juurde
majasse wõttis kaswatada, ja Mäe Maali
põris tõsiselt ja õiglaselt senna alus ja lapli
toimetama hakkas, et neil mitte warsti
himu wõõraste laste kärast ja murest täis
ei saanud. Aga nüüd juba teist aastat,
minewa kord kaks, nüüd kolm tükki leeris,
ja nende asemel, kes minewal aastal täie-
ealiseks saiwad ja teenima läksiwad, kaks
weikest jälle majas. Kõll see peab laud
olema, mida nii hulgate igapäew ette tõe-
tetakse!“

„Noh, Kustafel äeldakse ju ka heagi
raske rahakott olewat, ja suur aiamaa, eks
sealt leiwajätku jõua kaswatada“, kostis
teine. — „Aga katsume nüüd et kiriku
saame, teised kõik juba sees“.

Kuna kogudus kirikus laulab ja jutlust
kuulab, tahame omalt poolt Kulleri Kustafel
järele pöörida.

Kustas on wana, tõeline, sõna-aher mere-
mees, walju, päewatanud näoga, mida tihe,

maist, nüriks lõigatud habe piirab, ja kõnnib kaunis kõwerate jalga tega. Koguni weikselt juba on ta mere laenatel käinud ja mastides roninud, nii et ta maale tulles ja kodu wanemate juures wiibides, end ikka nagu wõõra ja külalise tundis, ja alati wõimalikult ruttu jälle laewale tagasi kippus. Ühel ilusal kewadel aga juhtus ometi, et noor Kustas, sel ajal umbes kahekümne aastane, ja ehk küll just mitte ilus, ometi üsna priske mehine pois, laewa ja mere oleks unustanud ja pãris meelega maale jäänud. See oli sellel ajal, kui Mäe Maali, selleaegne küla kõige ilusam ja kuulsam neiu leiris oli.

Aga wõi ep Maali seda pifutgi asjaks arwas ehk tähele pani, et Kustas tema pärast oma laewa ära laskis purjutada ja ise maha jäi, ehk küll Kustase wanematel mure pärast pead koguni segama tikkusiwad minema. Ka hiljem, kui Kustas, wanemate julgustamise peale, ilusale piigale kosja läks, ei wõtnud Maali juttugi, ja nii sündis, et Kustas oma kodumaad enam nähagi ei tahtnud ja hulgaks aastateks jumalaga jättis.

Waheajal suri isa ja jättis maja, platti ja ema poja hoolele, ja ema kirjutas pojale ühe kirja teise järele ning kurwastas ja pahandas. Ennä tühja, kelle pärast minu ainus poeg nüüd kodumaalt eemal seisab, nagu teisi tüdrukusi enam küllas ei oleksigi! Aga lugu jäi ometi sekslamaks. Kustas ei tulnud kodu. Ikka rohkem aastaid kadus ajamerde. Kulleri mamma oli juba koguni wana, ja suutis weel waewalt kepi najal käies igapäew oma warandust ülewaadata. Aga nii palju jõudu oli tal ometi weel, et ühel päewal sule wärisewasse kätte wõttis ja täis kahjurõõmu kirjutas:

„Armas poeg, tule nüüd ometi kodu! Mäe Maali on nüüd ka ju pãris wana tüdruk — wiimati kirikus nägin, et juuks kõrwa äärest üsna hästi halliwoõitu on, kortludest, mis näo peal, üsna nimetamata. Peigmehest, keda ta siia ajani tagasi ootas

ja ta tõttu kõik teised ära põlgas, on ka nüüd kindel teade, et ta ammugi ära uppunud. Ei tea kas Sina teda nüüd enam tahadgi, aga kodu wõid ikka korra tulla, muidu pean mina ka enne Sind nägemata ärasurema j. n. e.“

Ei tea ütelda, mis wiimse kirja mõjusam punkt oli, aga nüüd tuli Kustas tõesti kodu. Wana ema rõõm oli kirjeldamata, aga ta pääwad oliwad loetud. Paari nädalise kooselamise järele surus poeg ta wõlunud silmad igawesti kinni.

Üksik elu tühjas majas aga ei toonud Kustasele õnne — ta hakkas põdema ja kiratfes talwe läbi. Kewadeks tuli terwis wiimaks tagasi, ja nüüd tahtis ta igawesti kodukülast lahkuda. Waja oli weel enne maja ja plats rahaks teha, ja siis — mehe süda läks korraga raskeks, mis maksis tal kõik ta raha, mida tal omalgi kõigil neil pikkadel aastatel heagi summa tagawaraks oli jäänud! Kas oli raha troosti anda wõinud praegu mõõdaläinub haiguse päewadel, wõi wõis ta suremist kergitada, kui temalgi tunnike tuli. Jah, oleks mul ometi naene ja lapsedgi, aga nii — ja leegitsew wiha Mäe Maali wastu täitis ta rinda. Mis õigusega põlgas mind see inimene, ja tegi mind oma meelest nii halwaks, et ma kuhugile enam ei ufaldanud uuesti algada...

Palmipüha hommik oli jälle käes ja ilus päikesepaistene ilm õues. Külarahwas tõttas kiriku, aga Kulleri Kustas põõras sammud surnuaiale. Täna e enneldõunle tahtis ta ema hauld wiita, peale lõunat oli majaoltja lubanud tulla, nädali lõpul purjetas tutlaw kapten oma laewaga sadamast: seks ajaks oliwad wististe kõik toimetused korras, ja ta wõis rahulise südamega kaasa minna.

Nii mõteldes astus ta wärawast sisse. Ema hawa ligidal oii weel üks wärskepoolne haud, ja keegi naesterahwas istus, pead käte wahel peites, seal ääres. Maali, mõtles Kustas, ehk ta teda küll rahkem kui kakskümmend aastat enam polnud näinud, ja astus südilt ligi.

Sammude kaja peale tõstis naesterahwas pead, ja ta mure- ning aastate kiuste ikka veel ilus nagu waatas Kustase peale. Ka naesterahwas ei näinud tulija üle kahklewat, sest tal tõulis koguni puna palgi.

„Kes see siia maetud?“ küsis Kustas lühikese termituse järele häkiliiselt, „kas Wanaküla Priis?“

Imestades ja wähe uhke wõõrastulega waatas naesterahwas formi külilja otsa.

„Priitu hauapaika ei tea keegi“, kostis ta siis lühedalt. „Siin puhkab minu ainus õde“. Ja kurwalt tõulis ta püsti ja hakkas minekut tegema.

Kustasel ei olnud julgust teda tagasi pidada, ega rohkem pärida, veel vähem kui naesterahwas eemale minnes nelja musta riides lapsega kokku juhtus, ja kõik wiis üheskoos wärawast wälja astusiwad ja kiriku poole maanteele pöörasiwad. Ei olnud ka tarwisgi pärida — paar kuud aega juba teadis ta, et Maali lesk õde ära surnud oli ja oma neli last Maalile pärandada jätnud. Jumal teab kuis ta nad küll üle talwe elatas — warandust ju polnud kummagil õel! Jah, Maali ja ta wäesed lapsed ei teadnud wiist mõnelgi päewal mitte, kust leiba wõtta, ja tema ei teadnud, mis jaoks tal tuhanded pangas seisiwad, ja suur maja mitme toaga tühi ja aed harimata. Jah, kui Maali oleks tahtnud — ta oleks nüüd wõinud jõukas naene olla, priik ja õitsew, kuna ta nüüd murtud ja wananenud olekus hulga waeste lastega kiratšes. Pahalelt lõi mees käega ja istus ema hauapäetšise pingi peale. Mis maksis sellega pead waewata — mis mõõdas, ei tule ju iial tagasi!

Kaua istus ta seal. Päike paistis, „hiirekõrwul“ puudeoklad õõsusiwad talase tuule käes, ja kuldnoad siristasiwad. Ja siis hakati kirikut wäljahelistama. Pikalt ja pühalikult kõlasiwad waljud kella löögid üle jõe ja surnuaia, ning see helises kuulataja mehe kõrwu nagu wägew äratuse palun: „Jäta maha, mis maapealne, otii mis taewane“. Jah, sarnane elu nagu ta

seniajani elanud, ainult oma kasudele, teda küll ei rahustanud, aga mis Jumala meelepäralt oskas ta nii järsku ette wõtta? Ei oleks ta mitte nii üklik ja oskamata, wõiks ta nende nelja mahajäetud lapsele kohe abi anda, aga nii ei olnud ta rahalt kellegile kasu. Wõi pidi ta ometi ses tükis Maalilt abi paluma?

Aegamööda waikis kellade helin. Hulga-kaupa tuliwad kirikulised maanteed mööda — siin ja seal mõni walges riides tütarlaps ehk mustas ülikonnas noormees wanema rahwa keskel. Rõõmsalt läks iga üks oma kodu. Ka Kulleri Kustase meel oli lahkemaks läinud. Kindlal sammul astus ta oma tühja maja poole, ning pärast lõunat ei jäänud ta mitte majastki eemal, waid wõltis jällegi müüri ja kepi ja läks — mere äärde, kus Mäe Maali kehwa maiakene seisis. Weidi kohmetanult istus ta esite tükki aega imestawa naesterahwa ja laste keskel, aga wiimati leidis ta ometi parajad sõnad, ja rääkis oma asja ära. Ta tahtis nimelt Maali wäesed lapsed oma majasse ja oma leiwale wõtta, ning kui leidis, mõne teise ka meel: nii kümne jaoks olewat tal lahkkesti leiba ja ruumi. Aga ükli ei saawat ta sellega toime, Maali pidada majaemaks ja perenaiseks tulema.

Nüüd oli kohmetuse kord Maali käes. Aga ka temagi sai sest pea wõitu, ja nuttes ja naerdes ühtlasi andis ta oma kae Kustase pihku.

„Jumal õnnistagu su hea südame soowi — waeste laste pärast tahan mina nõuus olla, nii palju kui suudan. Aga oled Sa ka julge, et Sa oma suurt ettewõtet ei kahetse — wast ehk saad meist kõikideft enam meelehärma kui meelehead?“

„Ei kahetse iialgi“, kostis Kustas kindlalt. „Seni ajani olen ainult omale elanud ja ikka meeleheata olnud, nüüd tahan Jumala käsku mööda teiste eest tööd teha, ja loodan rohkem rahu leida“.

Nii sai Kulleri Kustase maja mõne

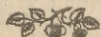
nädali pärast rahvast täis, sest waestest lastest külas puudu ei olnud.

Ühel ilusal kewadisel õhtul tuli kogudale õpetaja Kustase pidulikult ehitud kodu waatama; õnnistas maja ja õnnistas lapsi, ning pani wiimaks Kustase ja Maali käed kokku, ja õnnistas nad abielu rahwaks, sest Kustas ei jätanud oma jonnist — laulatatud perenaene hoidwat enam „omo poole“ kui laulatamata.

Sest saadik on, nagu teame, kuus aastat mööda läinud, ja wana Kustas ei ole tõesti weel kordagi oma suurt ette-

wõtet kahetsenud, waid teeb üliõnnelikuks oma luure perekonna keskel nii majas kui aias tööd.

Ilmeline pühapäew aastas on aga ikka Palmipuude püha. Elimeses reas küll kaswandikkudele, kellest siis, nagu sekkordgi, mõned elimest korda armulauale lähewad, täieeliseks saawad, ja peagi tänuga lahkuvad. Aga ka maja-isa paneb iga kord kellade helistamisel käed kokku ja tänab Jumalat, kes teda nende läbi uuel, paremale ja õnnelikumale elule ning tegewusele on äratanud.

Kaks olemust.

Karl Aft. (R. Rumor.)

...Külm ja rahutu taewas. Öö — must, nagu tiranni südamel tunnistus; meri — wihane ja joowastanud, nagu ori mäsku eel. Tähed ei paistnud.

Pastud pilwe mäed roomasiwad surmas uinuwa maa kohal. Näis, kui ei oleksgi need peenikesed weefibemed, mis nendest alla nõrgusiwad, wihmapiisad, waid kurjategija karmid pisarad, mis walutawast ning mahajäetud südamest äraneetud elu walju pigistuse all wälja imbiwad.

Tuul nuttis lainte peal. Raldaliin tahises. ... Nendel oli külm — nii külm, et isegi luud wärisema hakkasiwad, aga nad lamasiwad siiski. Soojemat kohta ei olnud ju.

Naesterahwas nihutas oma kaaslasele itka ligemale ja ligemale; pigistas teda, surus, kaitsutas, ning oli õnnelik imelisest tundmusest, mis terwet ta wäikest keha wangi wõitis ja mis kõik liikmed painduwateks ja järeleandwateks tegi.

Ka meesterahwas oli ümbritsewa elu just kui äraumustanud. Ta lamas rahuliseks ühe külje peal, ning tundus ainult, tudas külmetaw keha taktiste riidehilpude

all wärises. Võib olla, et ta selle elawa olemuse peale mõtles, kes enmast alandliku kutsikana ta külje wastu surus.

Mahajäetud supelusmajas oli rõõle ning külm. Rattisest laest tilkus wett. Magajate riided oliwad märjad. Pime õõ tunbis selle üle rõõmu ... pime õõ naeris.

Korraga hakkas meesterahwas rääkima:

„Pea! Ma lähen... Oh kui näljane ma praegu olen... Oh kui näljane... Rõik maailma kuradid sööksin ma ära!“

Rõlata ja kustunud healega oliwad need sõnad üteldud. Rääkija just kui kartis oma kõnet.

„Ruhu?“ küsis naesterahwas.

„Linna...“

Ta see lühike wastus näljase suust kosis nagu süüdistaw etteheide.

„„Rõldekkasse“ mind ometi ei lasta... kurat... aga uulitsad on wabad... ta tappa võib seal!...“

„Jää wait, Lui! Maga!“

„Kas sa magad?! R—rum—mal!“

Naesterahwas wajutas oma kaaslase pea uuesti seina äärde, lamas peaaegu ta kõrge rinna peale ja jäi wait. Ruid Lui

oli juba ärganud; ta ei mõinud magada... Ruum hinge aur, mis naesterahwa suust ta laela peale langes, tuletas elu ning inimest meelde. Aga inimestega oli leivaküsimus seotud.

Mõni samm eemal kohisestivad laened. Nende turjad pidivad walged ja wahused olema, kuid mõinul olewa pimeduse tõttu ei seletanud film midagi.

Umbrus kees, kahises. Põranda laudade wahelt hakkas magajate alla wett koguma ning need, kes wanade seinade wahel tormi ja tuule eest kaitset lootsiwad leida, pidivad weel kord oma jõuetust nägema.

"Ei!" hüüdis meesterahwas uuesti; "Jää sa siia, kui tahad... Mina lähen..."

"Lui! L-lu-i!.. Rinni mõtawad..."

"M-ifs! Rinni mõtawad?! Mind?!"

Meesterahwa heales kuulbus wiha ja paindumata misadus, kuid ometi ei leidnud hääletawad sõnad mingisugust wastukaja, sest umbrus oli liig paks, liig rahutu.

"Mind... kinni! Noh, mõtku! Waat' kus mure! Kroonu korter on see korter... seda lõbusamalt lähewad pühad... Kurat! Kas sa tõesti weel ei tea, mis tähendab — nälq?! Sina — uulitsa tüdruk?! Kas sa tõesti arwad, et mind sülleaga soendada saad?... Oh kurat! Kas ma sinu juuresolekust sõnnud olen?... Ütle, ütle minule... Gambad mõits ma sulle kõrisse liilia, aga mis kasu sellest oleks! Palju on sinu were sees toitu... palju on seal sööki näljasele inimesele?... Rumal! Sa tahad mind pidada... Mind, kes wast... ah!..."

Sõnad Lui suus jäiwad pooleli. Raskelt lastis ta kae põrandale langeda.

"Kas sa tead, kes ma olen?..."

Naesterahwas ei teadnud seda ega tahtnudgi teada. Mis tarwis? Kas see ükskõik ei ole?... Uulitsal saidwad nad tuttawaks, uulits ligistas neid oma wannutud näljareegiltega, tormine õõ maruse merega nägivad nende laulatust. Ja see oli kõik... Palju teada on asjata.

"Dora, Lui, mina lähen. Jää sa siia.

Mina mõin teenida... mina saan leigemalt..."

"Sina! Merde mõid sa minna, mujale mitte! Kellel on sind tarwis?... Sind, wiletsat, räbalas uulitsa naesterahwas!... Rumal peaks see elajas olema, kes sind tarwitab..."

Nagu terawad raua killud lõikasiwad need sõnad naesterahwa südamesse. Kas ta siis tõesti nii alatu on, et ka müügi jaoks ei kõlba? Kas tõesti? Ja seda räägib Lui!...

Dõlglik hullandistmiste tuli lõi naesterahwa rinna sees haawaja wastu lõttele, kuid see kestis ainult minuti. Endine tuim ja alandlik olek tuli jälle tagasi ja kartlikult lausis ta:

"Praegu on pühade aeg... joodituid palju... küllap' leidub ka tahtjaid..."

Lui ei kuulanud seda. Ta rääkis edasi:

"Rumal, pea meeles, et sa minuga ilmašgi niimi rääkida ei tohi! Pea purustan ma sulle hullumeelsel, kes käed sinu külge topib... Saad aru: pea purustan! Aga nüüd tule! Lähme!"

Nad astusiwad painduwate laudade peale, mis supelusmajast kaldale wiisiwad. Wedel pori lastus käijate jalgade all.

Raskelt weeresiwad mustad lained kalda kiwide peale. Midagit ahwardawat oli nende ühetaolises, wihases müüri.

Aga pilwed mere kohal wajusiwad ifta madalamale, ifta madalamale. Paistis kui punuks kellegi must raudne käsi tihedat mõrku lainetawa wee ja neediwa taewa wahel, ning nagu sipleks selle mõrgu sees haawatud metšaline purustatud kontide ja purustatud lihaga.

Lui keerutas kuue siilud ettewaatlikult kinni, tõmbas pea õlgade wahel ja sammus ühesjoones edasi. Ta kogu oli suur ja mehine.

"Kõigepealt wištame Wene kiriku juurde. Seal on praegu jumalateenistus... küllap puutub midagi sõrmede wahel... peaaegu on, et politsei kirikusse laseks..."

"Minugi pärast... lähme..."

Nad rääkijaved weel midagi sala sofstades. Soigawa tuule sisse ulatafiwad ainult katkestanud laused üffilute sõnadega. Uga just pidi tähtis ja tõsine olema, sest lats tumedat logu, mis nagu kottukõidetult üksteise ligidale hoidfiwad, lord kiirelt edasi jookfiwad, lord järsku seisma jäiwad.

Raesterahwa heal oli kuim ja kärsitu; meesterahwas rääkis sügawa passiga.

Gemalt hakkafiwad linna tuled paistma. Pimedus wähenes, kattes ja läikfiwad silmad tuima õõ nää peal tuliwad illa ligemale. Wiimaks algas uulits — tühi, mahajäetud. Inimesi ei olnud wäljas, sest et Kristuse ülestõusmisest õnne tunda soojas toas palju magusam on, kui wihmase uulitsa peal.

„Dota!“ ütles meesterahwas, kärsitult õhku tõmmates, ning jäi seisma. „Rui midagi juhtuma peaks... kui mind peaks wõetama... siis tea, et jäljed kaowad! Sinna putkasse ära mine magama... Ma ei taha... ma ei taha kui sa uulitsal jooksuma hakkad... Ära tee seda! Mine haigemajasse!“

Lui heal oli kurb ja palaw. Jalgi enne ei rääkinud ta niinisti. Raesterahwas imestas.

„Jah? Sa pead lubama... Ma tahan seda... ma palun... Mine! Mine ära... Mine haigemajasse wõi türmi... Üks kõik!“

Alustuses tahtis Lui oma sõnadele mõjuwat sõla anda, kuid see ei läinud korda ja jutu lõpul muutus ta heal haiglaseliks sofinaks.

„Kes terwet inimest haigemajasse wõtab?“ wastas raesterahwas, kellele faaslaste imelik ülesastumine ootamata ette tuli.

„Peawad wõtma! Ruhu nad peasewad?! Tee enesele haigus... Eht pea... mine türmi! Tingimata mine türmi!“

„Küll ma siis waatan, mis saab...“ kuulbus arglit sofin wastuseks „ütlema ja mis nüüd rääkijate wahel sündis, see jäi igawesti saladuseks. Võ ei näinud õrnu hingeawaldusi, aga uulits oli osawõtmata. Raks kahtlast fogu märja müüri ääres

nihtufiwad üksteise ligi, suudlefiwad ja hakkafiwad uuesti edasi liikuma. Wida laugemale uulits wenis, seda walgemaks ta läks, seda kindlamat kaju omandafiwad warjud mudase jalgte peal.

Digerju kiriku juurde oli määratu hull inimesi kottu tulnud. Kuulbus kõlaw wõidurikas laulmine, mis mahedate ning pehmete lainetena palwetajate peade kohal hõljus.

Mõne minuti pärast pidi preester kõikidele üffilutele teada andma, et Õnnistegija ülesse on tõusnud.

Rannast tulijad jäiwad ligema laterna-posti juurde seisma. Ra nüüd, kus neid terve linnatäis inimesi ümbritses, oliwad nad üffi. Keegi ei tundnud neid, keegi ei pannud neid tähele. Nad oliwad wäljatõugatud ja mahajäetud nendest inimestest, kes pühade wastuwõtmiseks halli kiriku juurde kogufiwad.

Lui tundis kuidas meeletu wiha tema sees kasvama hakkas, kuidas käed krampelikult kottu kiskufiwad ja kuidas äranõudimine ning wanne haawatud südames maruna kohisema lõiwad.

Pauljad jäiwad wait. Rõrgel kiriku tornis müristefiwad kellad.

Lui surus käed taskutesse ning läks saaki waritsema. Raesterahwas jäi üfinda... Igaw oli oodata. Aeg wenis pikkamisi nagu nälja-aasta.

Korraga kostis kahtlane sumin. Palwetajad olefiwad nagu ehmatanud, kuulbus wanne, sõimamine, keegi kiskendas, ja otsekohe pühade kujude ees, mis rongikäiguks wälja oliwad toodud, tõusis äge rüüselemine.

Keerlew inimeste fogu nihtus palwetajate hulgast eemale. Wannuti uuesti ning mitmekordfolt. Siis kiskendati, et waras kinni on tabatud; jookfiwad linnawahid, kelledel mõdegad küljepeal kõlifesfiwad, ja nüüd hakkafiwad tisedad käed selle külge, keda inimesed ning Jumal nuhtluse wääriksiks pidafiwad...

„Lui!“ karjatas tundmata raesterahwas laterna posti juures, kuid keegi ei kuulnud teda.

Laul ja nutt.

Elise Nun — Raup.

Süda raske, laulud läinud,
Riimid kenad keele pealt;
Läinud mõtted, sõnad soojad,
Ei saa enam tõsta healt.

Ei saa laulda, pean nutma
Pisaraid nii palawaid.
Silmawees on walu wähem,
Kergitult saab sedamaid.

Hirmus on see hinge walu,
Kui ei laule, piisaraid.
Tummalt seistes, tuli rinnus . . .
Süda, seda tunda said.

Kõik warematele.

Heinrich Awikson. (H. Wõsu.)

Portoja küla seisab sellel nimele oja ääres. Külas on ainult kolm talu. Nad seisawad ligistikku, kaks ühel pool, üks teisel pool oja. Kaks põlwe tagasi olla küla asemel ainult üks talu olnud, mille peremees oma kolme poja wahel ära jaganud.

Uuetoa ja Wanatoa seisawad ühel pool oja. Nii nimetati neid talusi senini majade järele, sest Uuetool on uuepoolne maja, kuna teine juba mitu aastakümnet ära on iganud, ehk ta küll pealt näha alles üsna nägus ja korralik on. Et nende talude nimed edespidi ikka senisteks jääkiwad, ei wõi uskuda, sest uus muutub wiimaks wanaks ja wana asemele wõib uus kerki- kida. Ja nii juba lugu ongi. Wanatoa wana maja kõrwal seisab uus, suur, ilma rehetoota ja rehealuseta maja, ots wastu oja, nagu wanalgi majal.

Kewadine hommik

Wana perenaene tuleb wanalt toast wälja, sammub üle õue ja läheb uue maja eestukielest sisse. Warsti tuleb ta sealt tagasi ja hakkab wanalt majalt kraami wälja

kandma. Madis Kõwakiwi ja tütar Juuli aitawad suuremaid asju, nagu laudu, sängi ja kappisid jne. wälja tuua. On tarwilised asjad wäljas, toob ta keewa wett ja puhastab sängi nurgad ja praad lutikatest ära. Hulk aega läheb tal Juuliga majariistade harimisel ära.

Sel ajal, kui nad wana toa ukse ees ametis on, ilmub wiie wõi kuue aasta wanune tütarlaps uue toa trepi peale, waatab mõne silmapilgu teiste tööde pealt ja jookseb tuppa tagasi, kus juures ta juba ukse peal rääkima hakkab:

„Mamma, mamma, wanamammal juba kraam õues, kõrwetab praegu lutikaid. Aga kraami on palju, see ei mahugi siia kambrisle ära.“

„Saame näha, kas mahub“, wastab tütarlapsele ta ema talaselt ja kannab tagasi kambrist kraami wälja.

See uus maja on suur, aga elamiseks on ainult üks pool, kolme kambri ja köö- giga walmis. Elimene kammer on suur. Köögist tuleb üks wäiklasesse, ühe suure aknaga kambrisle, mille noor perepaeg

Mihkel oma töötoaks ehitas. Sellest taast läheb üks tahakambri. Sinna ette pisukelesle tuppa kannab noor perenaene tagast kambriist oma kraami. Lilli — nõnda oli tütarlapse nimi — tahtis jälle wälja jooksta waatama, mis wanaema ja tädil seal teewad, aga laps hällis hakkas karjuma ja ema saatis ta last kiigutama.

Kõik muu oli tagast kambriist juba wälja kolitud, ainult langed ja lae all rippuw lapsel kiik oliwad weel seal; noor naene üklinda ei jõudnud langedid ja ei saanud hälli wälja wiia.

„Juba nad tulewad langedega, mamma, juba tulewad“, hüiskas Lilli akna alla jookstes.

Ja kraami tuuaklegi uude majasle. Wana peremees ja perenaene wiivad oma kraami taha kambri, tütar Juuli ette suurde kambrisle.

„Näüd on mul omeli üks kord oma kammer, kus mind keegi ei sega“, ütles neiu. „Siin wõin õfeks ukse lahti jätta ja külalisi wastu wõtta“.

„Seda risu sul nii palju siin ees“, pahandab perenaene minijaga eestaas, kust nad oma kraami läbi wiivad. „Ja kammer ei olegi weel tühi! Waata! Ei tahagi meile ruumi teha!“

„Ma ei jõua ju üklinda langedid wälja tuua. Kätke wõtab Mihkel ise keikhommiku ajal maha“.

„Eks igaühel ole suu peas“, susiseb perenaene.

„Kuule, sul kapp ju ka alles minu kambri“, pahandas Juuli eestkambriist läbi ukse. „Waata, et warsti ta ära koristad!“

„Sinu kammer — millal sina ta tegid, mis õigus sul siin majas on!“ pidi äritatud naene ütleva, aga neelas õigel ajal sõnad alla. Pisaraid ei jõudnud ta aga tagasi pidada. Need tungisid ta kahwatanud põskedele.

„Ära nuta, mamma“, solistas Lilli ema juurde astudes ja ta käest kinni hakates. „Papa teeb meile sinna weel ilusamad kambri“, ja ta näitas pooleliolewa maja

otla poole, kus lagi, pöörand ja ahi puudusid.

Wanadel oli tagumine kammer juba kraami täis. Söögilaua panivad nad ette tappa, kus selle jaoks sellepärast ruumi leidus, et noorema paari söögilaud kõõki oli wiidud. Hädawaewalt pealis sealt läbi käima. Kuhu aga eest kambriist kapp ja tagast kambriist kiik panna, nende jaoks ei olnud enam kuskil ruumi.

Peremehe poeg Mihkel, kes seni põllul kündmas oli, oli hobuse lööma pannud ja tuli ise ka tappa, — keikhommikule. Söögi aiamel leidis ta aga oma majas luure korrafuse, üks asi siin, teine seal.

„Ära pahanda, Mihkel, et söök walmis ei ole, ma ei saanud seni sugugi aega, ma pidin kraami kandma. Oota natukene, ma teen kohe!“ wabandas naene ja last kätkest lülle wõttes, astus ta kõõki.

Wana Madis, kui laialt tuntud püha mees, kes igas asjas kirjatähe täitmisel nõudis, pugest taha kambrisle ja hakkas püha kirja lugema, et uues majas elimene töö õige hea oleks.

Maja peremees waatas tufase nädoga kulmusid kortutades ringi.

„Mis sa põrmistad siin, waata et sa selle kiige siit ära koristad, et mul kammer omeli linu kolist tühi oleks“, käsib ema Mihkelt, tagast kambriist wälja tulles.

Poeg waatas ema otla. Ta sai läks lahti; ta pidi emale midagi terawalt wastama, aga õigel ajal tuli talle meelde, et see kõlblik ei ole ja suud krampplikult kinni pigistades, astus ta wiivitamata toast wälja. Ta läks aeda ja rinnuli aia najale wajudes jäi ta oma praegust seiskorda ja mis ta tegema peab, järele mõtlema.

Mihkel oli Wanatoa Madise wanem poeg. Maast-madalaist hakkas ta ema ja isa töös aitama. Et Wanatoa koht suur ei ole ja isa üklinda wäiksemate laste abil tööga walmis sai, pani ta Mihkli, kui see pikaks poisiks oli sirgunud, mõilaste tallipoisiks. — Söögi sai pois kodult, teenitud raha läks sellepärast ka wiimale kopikuni

kodu. Mitu aastat teenis pois niilmi mõisas wanematele raha. Wabadel tundidel õppis Mihkel palunat puhkuma ja hakkas kohalile mängu seltsi muusikakooris mängima. Pidudel mängides teenis ta nii mõnegi rubla, aga ka need kopikud läkiliwad peale selle natukele, mis Mihkel wahelt „oma lubaga“ juhtus ära kulu tama, ikka wanematele, — need oliwad ju nende leiwa peal teenitud. Kui nooremad lapsed wälja ametit õppima läkiliwad ja isa wanemaks läks, pidi Mihkel mõisast ära tulema ja kodus tööle hakkama. Talisel wabal ajal õppis ta warsti puusepatööd tegema ja teenis ka sellega isale raha. Waheajal oli noormees aga südame ära kaotanud ja wõttis naele. Et tal, kui wanemal pojalt lootus oli peremeheks saada, siis pidi ta ikka kodu jääma ja isa töö juures aitama, muidugi ilma wäheha palgata. Ja naene, — noh, temalegi ei jäänud muud üle, kui tööd teha, sest süüa ja juua tahtis ta ju niisama saada, kui mees. Mihkel tõi aga ka naele oma wanematele palgata tüdrukuks. Aga mitte ainult töö ei olnud kõigil ühine, waid ka kõik, mis neil oli. Naene sai natukene kaalawara ühes, pulmaliste käest tuli ka mõni rubla kokku, nii et koha pärijal peale kaheksa rubla oli. Peale selle tõi noorik kõik tarwilise elumaja kraami kaasa. Aga see ei olnud mitte ainult tema ja ta naele oma, waid Wanatoa pere ühine wara. Warsti oli isal rendiraha, lehma, hobuse, tütrele kaluka ja teise poja jalgratta tarwis raha waja ja sellepärast muud kui ole hea poeg ja anna raha. Nii oli ka kõike nooriku kaala toodud wähemaid asju, toolisid, anu maid jne. perenaesele alati tarwis. Õmbles noorik perekonnale riideid, siis pidi ta kõik nööbid, haagid ja muud pisemad tarwituse asjad oma rahaga poest tooma. Talistel pikkadel õhtutel tegi Mihkel oma raha eest ostetud õli walgul kappi, aga saadud raha läks ikka terwelt isale — see oli ju tema ajaga teenitud. Seni läks lugu kõik hästi, kui noorpaar kahekeeli oli. Kaswis

nende pere aga suuremaks, ei saanud naene enam tööl olla, siis ei tohtinud ta ka peremehe lauas süüa. Selleks oli Mikhile märku antud. Noorpaar hakkas ise leiwale. Selleks sai Mihkel oma isa moona. Seda oli aga nii wähe, et sellega läbi ei saadud. Wiimaks leppiiliwad isa ja poeg nii kokku, et nad maad pooleks wõtsiwad. Kumbki oli nüüd omast kohast peremees, Mihkel muidugi kindlusest. Seda oli küll lubatud, et koht kord temale saab, aga ta ei wõinud seda kindlaste uskuda, sest seda oli ta küll näinud, et mitugi meest isa ilma palgata kaua aega selles lootuses, et peremeheks saawad, teenisiwad, aga pärast isa koha nooremale pojale andis, kes walt päewagi teda teeninud ei olnud. Et temaga sedasama ei sünniks, oli keegi hea mees Mikhile nõuu annud, isa maa peale maja ehitada, siis ei tohtida keegi teda sealt ära ajada. Mihkel, kui kiffa filmaringiga mees, tegi ka seda. Ehk wana maja weel küll mitu aastat oleks elamiseks sünnis olnud, hakkas ta uut ehitama, arwates, et see suurt kulu ei nõua, sest et ta palgid oma mehest wõis saada. Et palkide hind majaehituse juures wähem oli on, seda ta ei teadnud. Oli ehitus alanud, siis alles nägi ta, kui palju ehitus kulu sünnitas. Isa ei aidanud Mikhlit majaehituse juures sõrme otsagagi, ki tulnud appi üht palkigi maha saagima ega kodu wedama. Ta ei lasknud poega wanas toas woodrilaudugi kuiwatada, waid sõnas: „Näe, mis narritakki ta nüüd teeb, rikub õue ka ära“. Mihkel käis naesega meffas palka saagimas, raiumas ja kodu wedamas. Aga raha läks sellegi pärast palju. Et see raha, mis tal kord oli, ammugi otfas oli, pidi ta laenama. Lootes, et ta ükskord ära maksta jõuab, laenaski ta, et aga ehitust lõpetada. Naese isale on tal juba peale 300 rubla, naese wennale ja mõnele muule ka oma jagu maksta, aga majo ei ole weelgi walmis, ainult pool sellest on elemiseks korda seatud. Wanas majas oli elu ka sellepoolest paha, et kõige halwem ja külmem

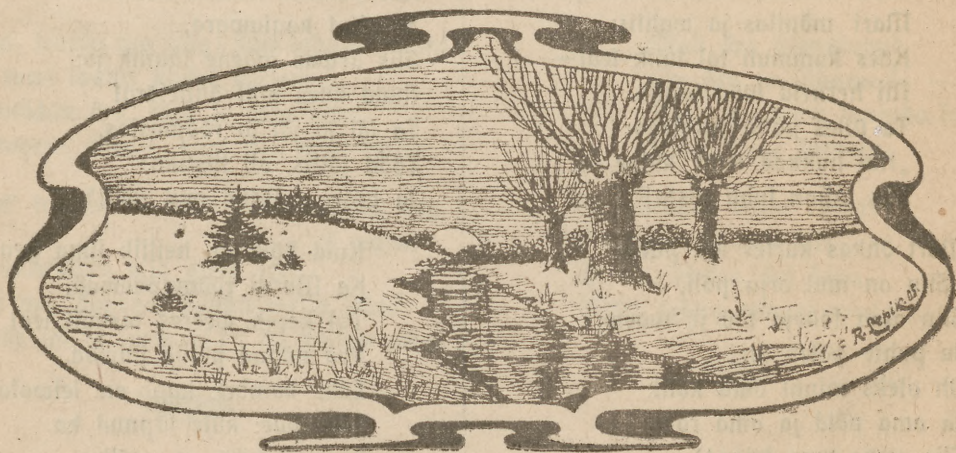
nurk ikka tema ja ta pere jaoks jäeti ja alati laste kisa ja nutu üle nuriseti. Nüüd, kus tal oma maja on, lootis ta sellest halbtusest peaseda ja selle poolestki rahulikult elada, et kergem oleks tööid teha ja võla kustutuseks raha teenida. Aga kõigest mõne nädali wõis ta seda rahu maitsta.

„Oh, mülle annawad nad mu omas majas weel vähem ruumi, kui enne oli. Ma pean oma lastega kõigi jalus elama, ehk mul küll oma maja on“, mõtles Mihkel ennast aia najalt sirgeks ajades. Wiha täitis ta hinge. Ta oleks läinud ja näidanud, kes majas peremees on, kellel siin majas ükli õigus on, kes ükli selle ehituse pärast on waewa näinud. Ta oleks wihaga teiste kraami uksest wälja pildunud, aga ta mõtles ka selle tagajärgede peale. Tal

tuli meelde, et ta ju nimelt sellepärast oli maja ehitanud, et sellega oma elukohta siin kinnitada, et ükskord peremeheks saada. Kui ta nüüd wanemad ja õed-wennad seniks majast wälja oleks saatnud, kui kõik ruumid walmis on, kus kõikidel ruumi on, kui ta selle wiletiami nurgakelega ei oleks leppnud, siis ei oleks tal ju mingit lootust olnud peremeheks saada.

Oma wihaist wõitu saada püüdes, astub ta tuppa tagasi, toob tagast kambriist lapse kiigu ette tuppa ja kinnitab selle weo winna lae alla ja siis läheb ta ka õe Juuli uuest, ruumikast, walgest ja lagedast kambriist oma kappi õra koristama.

Seda tehes jookseb ta süda werd. Nii raske on oma majast oma kraami ära koristada.

Mart ja Mihkel.

J. Bergmann. †

Mart oli Mihkli sulane
Ju mõnda aega olnud,
Kuid wiimisel ajal female
Seal miski päri polnud:
Toit polnud hea, mis ta lõi,
Kook oli kõrwend, wana wõi,
Säng kõwa, külma ka tuba.

Kord lõunaks herved laua peal;
Mart mõnitas ja wahtis:
Käes kummuli tal lusik seal—
Nii herneid süüa tahtis.
Ta ütles paha meelega:
„Kui hakkad kahe külge sa,
Siis tahan luhu pista!“

Mart õhkas kurtas iga päew:
„Siin on mul orja põli,
Siin aina töö ja töö ja waew,
Ju puhte põleb õli!
Oh oleks minul oma koht,
Ja oma põld ja oma roht,
Siis oleks lugu teine!“

Et läbend enam teenida
Läks ära teenistusest
Siis saunahäti üüris ta
Ja pruudi warandusest
Sai pisut maadki rentida
Ja lehma, lammast lunasta
Ja kodu korda seada.

Kui pulmad tõiwad nooriku
Ja pisut kaasawara,
Siis arwas waene saunik ju:
Nüüd käes mul õnnelära!
Ta lõi ja jõi ja rõõmustas,
Tööd jättis, oli lustikas
Ja kiitis: „Nüüd mul põlli!“

Kuid kõik on heitlik ilma peal,
Ka Mardi rõõmupäewad,
Tal kopik weeres taskust seal
Pea näpud põhja jäiwad,
Läks kambri: kapp on leiwatal
Läks õue: küte lõpnud ka.
Ja wali talu on wäljas.

Mart kurtis endist teenistust,
Kuid kahetsus on hilja.
Ta otlis okkel endist uit,
Et laenaks Mihklilt wilja:
„Oh ole hea ja laena mull;
Kui jälle kaswab, maksan sull;
Wakk hernid on mul puudus!”

Ja Mihkel kuulis patumist;
Ta salwe juurde tõttis,
Kus wilja igasugulist,
Ja kühwli kätte wõttis.
Kuid enne kälis kindlaste:
„Kas hakkad külge külwile,
Siis mõõdan herved kotti?”

„Ma waene — laur on minu lüüd —
Ei enam tõrkma hakka!”
„Et teiseks meel läind sinul nääd,
Sul herneid kingin waka!
Tee tõäd ja palu Jumalat,
Siis igapäewast leiba saad!
Weel õpetuseks lisan . . .”

Tõutus.

Anna Blumenfeldt.

Sulle truuks ma jään! Kas lahutagu meri
Ehk mägi, maa, ää formilisel teel!
Ei-ükski tea, kui palawalt mu weri
Täis armastust Su wastu tuklub weel.

Sul' truuks ma jään! Kõik lahutule wäed
Wõib tuua saatus kiulul kurjemal,
Nad wõidan ära, tõelt sa seda näed,
Arm tugew, kindel, kuni pea mul' hall!

Sul' truuks ma jään! Ei kaugus, aeg,
ei walud
Wõi takistuleks olla armu teel,
Ja kui ma lõppend, kostku meile salud:
„Truuks jäi ta furmani!” Su kõrwu weel.

Ei tea, ei tea...

Ed. Brakmann.

Puu kaswamas jõe kalbal
On tüwel tüsebal,
Kuid ussi perekond turi
Tal asumas koore all.

Nad ära õõnestanud
On fisu ja südame ka —
Kuid pea wõib langeda kottu
Puu, kõige koorega.

Ja närimas minu rinnas
On kurbtuse ussi keel...
Ei tea, ei tea, kui kaua
Wõib feista temagi weel?...

Rõõm ja haledus.

Fr. Brandt. †

Rõõm ja haledus meelt täidavad,
Kui maa mullast lewade
Mitmet karwa lilled tõuswad,
Pitast unest ülesse.

Rõõm ja haledus meelt täitwad,
Laulikul kui rinna seest
Õrnad laulud üles tõuswad,
Waiksett tasahiljusest.

Rõõm ja haledus meelt täitwad,
Kui näen truust südamest
Armastuse õisi tõuswat,
Mis ei närtsi igawest.

Roosike, mis mulle andsid...

Oskar Brunberg. †

Roosike, mis mulle andsid,
Sala juttu rääkis ta;
Rääkis, luda õrnast kandsid
Teda oma rinnal ja.

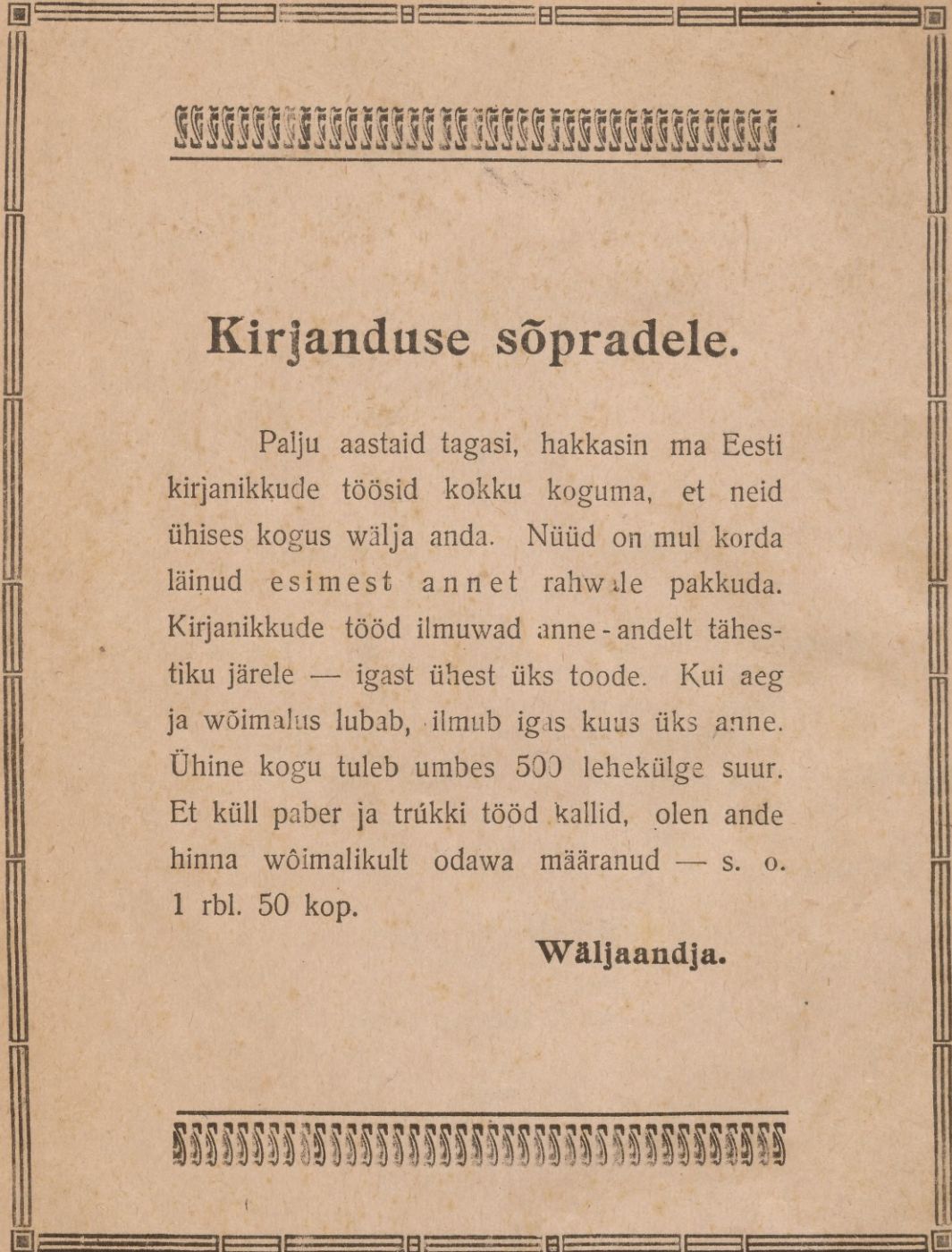
Rääkis, et sul põue paisul
Sala tunded ärkanud,
Armastuse hellal paisul
Õnnel õilmed tärkanud.

Weel mul ütles salajutul
Sofistades roosi huul,
Rudas ipali saatust rutul,
Murrab õilmed elupuul...

Õilme puu mul raskest walu
Pani põue kaswama;
Süda sunnib: palu, palu —
Kuid — ta see on asjata...

Roosike, mis lahel meelel
Mulle andsid, närtfind ju!
Alga kurbtus minu keelel,
Walu waigistab mu juu...

Kirjanduse sõpradele.

Palju aastaid tagasi, hakkasin ma Eesti kirjanikkude töösid kokku koguma, et neid ühises kogus wälja anda. Nüüd on mul korda läinud esimest annet rahwale pakkuda. Kirjanikkude tööd ilmuwad anne-andelt tähes-
tiku järele — igast ühest üks toode. Kui aeg ja wõimalus lubab, ilmub igas kuus üks anne. Ühine kogu tuleb umbes 500 lehekülge suur. Et küll paber ja trükki tööd kallid, olen ande hinna wõimalikult odawa määranud — s. o. 1 rbl. 50 kop.

Wäljaandja.

